

ධම්මනියාමකාවය - 13

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථසිසි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම්මනියාමතාවය - 13

පටිච්චසමුප්පාදය සුත්තනකභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය
ලෙස විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාව.

2021.05.01 වැනි දින පවත්වන ලද දේශනය

සලායතන පච්චයා එස්සො (නිර්දේශ වර්ණනාව)
(අධිවචන සම්ඵස්සය හා පටිස සම්ඵස්සය ඇතුළුව)

සංවිධානය : සචනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන්
විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම සාකච්ඡා මණ්ඩපය.

ධර්ම දේශනාවට Youtube ඔස්සේ සවන්දීම සඳහා
https://www.youtube.com/watch?v=m_1SZk_zbsA

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධර්ම දානය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:

එච්.ඒ.අමරතුංග

(දුරකථනය 041 2240228)

තාක්ෂණික දායකත්වය:

චමිලා අමරතුංග

මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කර පිරිසිදු
ධර්මදානයක් වශයෙන් නොමිලයේ
බෙදාහැරීමට කැමැති සැදැහැවතෙක් වේ නම්
දුරකථනයෙන් සංස්කාරක අමතා ඒ සඳහා
දේශකයන් වහන්සේගේ අවසරය ලබා ගන්නා
මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන් විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම
සාකච්ඡා මණ්ඩපයේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන්

zoom තාක්ෂණය ඔස්සේ

අකුරැස්ස, ගල්ලල,

ඉඳිගස්හේන ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති,

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,

පටිච්චසමුප්පාදය, සුත්තනතභාෂනීය සහ අභිධම්මභාෂනීය ලෙස
විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාවේ

2021.05.01 වැනි දින පවත්වන ලද

දහතුන්වැනි ධර්ම දේශනාව යි.

**සමායතන පච්චයා එස්සො (නිර්දේශ වර්ණනාව)
(අධිවචන සම්ඵස්සය හා පටිස සම්ඵස්සය ඇතුළුව)**

අරමුණු කරන ලද

මෙම ධර්ම දේශනාව

ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන් කරුණාවෙන් යුතුව
හැකිතාක් දුරට උත්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම
ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි.

සාකච්ඡාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාශය,
චචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය,
ආදී විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යමානවේ.

කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන ආයතන
නිරෝධය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය

බුද්ධ දේශනාව අශ්‍රැතවත් හුදී ඡනයාට පැහැදිලි කර දීමේ
අරමුණෙන් අප ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි
අනුකම්පාවෙන් කරන ලද මෙම දේශනය හොඳින් හදාරා
පරිශීලණය කොට සමාධිමත්වීමේ උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ
සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

හොඳයි අපි ඒක ඒ විදියට තව මෙතැන පොඩි කාරණා ටිකක් තියෙනවා. ඒක ගැඹුරු වෙයිද දන්නේ නැහැ කියලා හිතෙනවා මට.

දැන් අපි මෙතැන ප්‍රත්‍යශ්‍රීතිය පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් කියලා කතා කරා කියලා මට හිතෙනවා. ඊළඟට අපට වැදගත් **අධිවචන සම්ප්‍රදාය හා පටිස සම්ප්‍රදාය** කියන කාරණාව අපි කතාකරගමු.

ස්පර්ශ කියන කාරණාව කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා කියලා දැන් අපි කතාකරා. ස්පර්ශ **නාම සම්ප්‍රදායක් හා රූප සම්ප්‍රදායක්** කියන දෙකක් තියෙනවා. නාමධර්ම අරමුණුවීම් වශයෙන් හා රූපධර්ම අරමුණුවීම් වශයෙන් කොටස් දෙකකට ස්පර්ශ බෙදෙනවා. ඒකට අධිවචන සම්ප්‍රදාය හා පටිස සම්ප්‍රදාය කියලා කියනවා.

මහානිදාන සූත්‍රයේ මේ ස්පර්ශ පෙන්නලා තියෙන්නේ **නාමරූපපච්චයා ඵස්සො** කියලා යි. නාම-රූප කියන තැන ඇතුළේ මේ ආයතන ටික තියෙනවා. පටිච්චසමුප්පාදය අපට වෙනත් තැන්වල පෙන්න්නේ මේ මහානිදාන සූත්‍රයේත් මේ පටිච්චසමුප්පාදය ම යි පෙන්න්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැන ගන්න න්‍යායය ටිකක් වෙනස්. වෙන තැන්වල මේ **සමායතන පච්චයා ඵස්සො** කියලා නේ සඳහන්වෙන්නේ. නමුත් මෙතැන **නාමරූපපච්චයා ඵස්සො** කියලා යි තියෙන්නේ. ඒකේ වරදක් නැහැ. මේ නාමරූප කියනකොට ම මේ නාමරූප ඇතුළේ ආයතන ටික තියෙනවා. ඒ නිසා ආයතන ටික සඳහන් නොකර කෙලින් ම නාම-රූපවලින් ස්පර්ශ වෙනවා කිව්වා කියලා වරදක් නැහැ.

නාමරූප ප්‍රත්‍යශ්‍රීතියෙන් ස්පර්ශවෙනවා කියනකොට ඒ කාරණය අපි මෙසේ දැනගතයුතු යි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ස්පර්ශ දෙකක් තියෙනවා. අධිවචන සම්ප්‍රදායක් යි, පටිස සම්ප්‍රදායක් යි. මේ දෙක ඔබ සමහරවිට ගැඹුරුවෙන් පුළුවන්. නමුත් මේක පැටලිලා තියෙනවා. ඉදිරියේ දී යම් යම් දහම් කාරණා අනුගමනය - ශ්‍රවණය කරනකොට මේක පිළිබඳ දැනගෙන ඉඳීම වැදගත්. එතකොට මෙතැන

- අධිවචන කියලා කියන්නේ නාමධර්ම කියන එක යි.
- පටිස කියලා කියන්නේ රූපධර්ම ගැටීම යි.
- අධිවචන සම්ප්‍රදාය කියන්නේ නාමධර්ම ස්පර්ශීම් යි.
- පටිස සම්ප්‍රදාය කියන්නේ රූප ධර්ම ස්පර්ශීම් යි.

එතකොට මේ ආහාර දෙකෙන් ම වෙනවා. මොකද, අරූප ලෝකවල පටිසසම්ප්‍රදායක් නැහැ. රූපධර්ම ගැටිලා මොනවා වත් දැනගන්නවා ද කියන එකක් අරූප ලෝකවල නැහැ. අරූප ලෝකවල කෙලින් ම නාමධර්ම ස්පර්ශීම් නිසා තමයි ඒ සත්ත්වයෝ ජීවත්වෙන්නේ. රූප ලෝකවල, කාමලෝකවල මේ නාම-රූප දෙකම නිසා ස්පර්ශ ඇතිවෙලා අපි අරමුණු දැනගැනීම ඇහීම දැනීම කරනවා.

ධම්මනියාමකාවය 13

2021.05.01 වැනි දින පවත්වන ලද දේශනය

**සළායකන පච්චයා එස්සො (නිර්දේශ වර්ණනාව)
(අධිවචන සම්ඵස්සය හා පඨිස සම්ඵස්සය ඇතුළුව)**

**නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස**

හොඳයි හැම දෙනාට ම සම්මා සම්බුදු සරණ යි. තෙරුවන් සරණ යි.

අපි මෙතෙක් කරගෙන ආපු වැඩපිළිවෙල පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම දේශනාව.

ඔබ දන්නවා මේ පටිච්චසමුප්පාදය යි කියන්නේ මේ දහම් හඳවන හැටියට. බුදු කෙනක් පහළවුණත්, නැතත්, ලෝකයේ තියෙන ධර්මතාවයක් හැටියට පෙන්නන එක. ඉතින් මේ ධර්මතාවය නො දන්නාකම තමයි තියෙන එක ම ගැටළුව. මේ සංසාර පැවැත්ම තීරණය කරන එක ම හේතුව මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය නො දන්නාකම යි. ඒකට අවිද්‍යාව කියලා කිව්වොත් නිවැරදි යි. ඉතින් අන්න ඒ නිසා මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉගෙන ගැනීමෙන් අපි බලාපොරොත්තුවෙන එක ම දේ මේ සංසාර පැවැත්ම නතරකිරීම යි.

තව විදියකින් කිව්වොත්, පටිච්චසමුප්පාදයෙන් අපට කියලා දෙන්නේ මේ දුක හටගන්නා ආකාරය යි කියන එක මම පැහැදිලි කරලා දීලා තියෙනවා. දුකේ පැවැත්ම, සංසාර පැවැත්ම තමයි මේකෙන් අපට පැහැදිලි කරලා දෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මේකෙන් තව කාරණාවක් අපට පිළිබිඹු වෙනවා, කොයි දේ ඉගෙනගත්තත්, මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉගෙනගත්තේ නැතිනම් ඒ දුක නිමාකරන්න බැහැ කියන එක. හැම දේකටම වැඩිය වටිනා ම දේ තමයි මේ දුක අවසන් කිරීම. ඒ සඳහා තියෙන එක ම ගැලැවීම මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයන් ඉගෙනගැනීම සහ ප්‍රායෝගිකව එකතුකරගැනීම යි කියන එකත් එක්ක මේක මොන තරම් වටිනා දෙයක් ද කියන එක අපි මීට පෙරත් පැහැදිලි කරගත්තා. ඉතින් ඒ නිසා ඇත්තට ම මේකට වටිනාකමක් දෙන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. මොකද, අපි අවසන්කරන්නේ මේ ජීවිතයේ දුක විතරක් නෙවෙයි. මේ ධර්මය අනාගතයේ සංසාරයේ ඉමක් කොනක් නැති මේ සංසාර දුක ම නැතිකරන්න පුළුවන් ධර්මයක්. අපට මෙය භෞතික වශයෙන් පෙන්න්න බැරි නිසා මේකට වටිනාකමක් අපට දෙන්න බැහැ.

ඒ නිසා ඒ වැදගත්කමත් සිහිකරගෙන අපි අපේ ඊළඟ පියවරට අපි යමු.

අද කතාකරන්න තියෙන එක ඉතාමත් ම සියුම්, ගැඹුරු මාතෘකාවක්. ඒ නිසා ඒක අපි අනිවාර්යයෙන් තේරුම් ගන්න ඕනේ. අවධානයෙන් ඉඳලා හෝ නැවැත නැවැත දේශනාව ඇසීමෙන් හෝ මේක අපට තේරුම්ගන්න උත්සාහවත් වෙන එක හොඳයි. ඒක ඇතුළේ තියෙන ධර්ම කාරණාත් එක්ක පුළුවන්තරම් සරළව කියන්න අදහස් කරනවා.

අපි ගිය සැරේ පටන්ගත්තේ සළායතන කියන මාතෘකාව යි. **නාමරූප පච්චයා සළායතන** කියන එක යි. එතකොට සළායතන පිළිබඳව අපි දීඬි විස්තරයක් සාකච්ඡා කරා. ආයතන කියන්නේ මොනවා ද? ඒ ආයතනයේ තුළින් දූක හටගන්නා ආකාරය පිළිබඳවත්, ඒ වාගේ ම ඒ ආයතන හටගන්න ප්‍රත්‍යාවේන ආකාරය පිළිබඳවත්, කතා කරා. ඒ වාගේ ම මේ ආයතන තුළින් විද්‍යානාවක් ඇතිකරගන්නේ කොහොමද කියන එක පිළිබඳවත්, විද්‍යානා පැත්තත්, කතා කරලා අපි මේ **නාමරූප පච්චයා සළායතන** කියන මාතෘකාව අවසන්කළා.

ඉතින් මේ පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රය පිළිබඳව අද අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ, **සළායතන පච්චයා එස්සො** කියන පටිච්චසමුප්පාද අංගය යි. අපි දන්නවා මේ පටිච්චසමුප්පාද පාඩමේ පිළිවෙළින් අපට කියලා දෙන්නේ මේ දූක හටගන්නා පිළිවෙළ පිළිබඳව යි. ඒ අතරේ මේ දූක හටගන්නා නොයෙක් හේතු තිබුණත්, පටිච්චසමුප්පාදයේ ප්‍රකට හේතුව තමයි ආසන්න හේතුව. ඒ ප්‍රකට හේතුව අරගෙන තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදය පෙළ ගස්සලා තියෙන්නේ.

ඒ අනුව අපට අද කතාකරන්න තියෙන්නේ මේ **සළායතන පච්චයා එස්සො** කියන පටිච්චසමුප්පාද අංගය යි. මේ සළායතන, ස්පඨිය ඇතිකරන්න ප්‍රත්‍යාවේන්නේ කොහොම ද? සළායතන කියන කාරණාව ගිය සැරේ කතාකර තිසා, ඒ ස්පඨිය කියන කාරණාව තමයි අද අපට ටිකක් මතුකරගන්න තියෙන්නේ.

සළායතන ප්‍රත්‍යාවෙලා ස්පඨිය ඇතිවෙනවා. එතකොට මේ ස්පඨිය ඇතිවුණායින් පස්සේ ස්පඨිය නිසා, මේ ස්පඨිය වැදගත් වෙන්නේ වේදනාවට යි. මොකද, ඒ වේදනාව මේ දූක හටගන්න පිළිවෙළ යි. දූකට හේතුව තණ්හාව යි. ඒ නිසා ජාති-

ජරා-මරණ දුක් හටගන්නවා කියන පිළිවෙළ තැනකට මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුළින් යන්න යි මේ උත්සාහය.

වේදනාවට තණ්හා කරනවා කියන එක අපි හැමෝ ම පිළිගන්නවා. උපදින්න. එතකොට ඒ වේදනාව පෙන්නන්න නම් ඒ වේදනාවට හේතුවූණ ස්පඨය කියන කාරණාව මතුකරලා පෙන්නන්න වෙනවා.

ඒ නිසා මේ වේදනාවට කලින් තියෙන කාරණාව ස්පඨය යි කියන ඉගෙන ගත්තොත් තමයි, වේදනාවට තණ්හා කරන එක නතර කරන්නේ. නවතින්නේ. වේදනාව හරියට තේරුම්ගන්න නම් මේ වේදනාව ඇතිවුණ ආකාරය දැනගන්න ඕන. ඒ නිසා ඒකට අවශ්‍ය පසුබිම වන මේ ස්පඨය කියන කාරණාව යි දැන් අපි අද ඉගෙනගන්නේ. අපි සූත්‍රවලට ගිහිල්ලා ඒ පිළිබඳව පිටකය තුළින් හා ග්‍රන්ථවලින් ඒවා මතුකරගන්න අපි උත්සාහවත් වෙමු.

අපි පටිච්චසමුප්පාද යේ පෙළ දහමට ගියොත්, තඤ්ඤා සමායාතන පච්චයා එස්සො: කියන කාරණාව. ඒ සමායාතන ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින ස්පඨය මොකක් ද? චක්ඛුසමඵස්සො, සොතසමඵස්සො, ඝාතසමඵස්සො, ජීවහාසමඵස්සො, කායසමඵස්සො, මනෝසමඵස්සො, අයං වූච්චති සමායාතපච්චයා එස්සො. කියන ඔන්න ඔය කාරණාව තමයි අද අපට විස්තරකරගන්න තියෙන්නේ.

සමායාතන කියන්නේ මොකක් ද කියන එක ගැන අපි ගිය සැරේ කතාකරා. චක්ඛායතනය, සෝතායතනය, ඝාතායතනය, ජීවහායතනය, කායායතනය, මනායතනය, කියන මේ ආයතන හය තමයි මෙතැන සමායාතන කියලා කියන්නේ. සමායාතන කිව්වාට මේ සඳහා ආයතන දොළහම සිඬවෙනවා. ගිය

සැරෙන් අපි ඒක කතාකරා. මෙතැනත් ඇත්තට ම මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව අපට සාමාන්‍යයෙන් අහලා තියෙන්නේ **වකුටු ව පට්ටව රූපෙ ව උපපජ්ජති වකුටු විඤ්ඤාණං. තිනනං සංඝති එසෙ ඝා** කියලා යි. ඔන්න ඔය වගේ ප්‍රත්‍ය කිහිපයක් ඇඳලා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව පෙන්වලා තියෙන්නේ. ඒ සූත්‍ර ක්‍රමයට අපට ඒ දේවල් පෙන්වනවා. නමුත් මම මුලින් මතක් කරා, මේ පට්ටවසමුප්පාදය අරගෙන යන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ එතැන ප්‍රකට හේතුව අරගෙන මේ දූක හටගන්නා ආකාරය පැහැදිලි කිරීමට යි.

ස්පර්ශය හටගන්නා ආකාරය පැහැදිලි කරනවාට වැඩිය මෙතැන දූක හටගන්නා පිළිවෙළ අංග වශයෙන් පෙන්වීම නිසා ඒ ස්පර්ශය ඇතිවෙන්න අතන පෙන්වනවා වගේ ඇහැ ත්, රූපය ත්, වකුටු විඤ්ඤාණය ත් මේ කුන්දෙනා නිසා ම ස්පර්ශය ඇතිවෙනවා කියන කාරණාව නොයෙක් සූත්‍රවල තිබෙනවා. නමුත්, මෙතැන දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ගන්නේ **සලායතන පච්චයා එස්සො** කියලා යි. ආයතන හය නිසා ස්පර්ශය වෙනවා කියන කාරණාව යි. එතකොට සාමාන්‍යයෙන් අපට එතැන පදගතාර්ථය ගත්තොත් මේ ස්පර්ශය ඇතිවෙන්න මේ ආයතන හයම තියෙන්න ඕන කියලා වගේ අදහසකුත් කෙනෙකුට එන්න පුළුවන්. නමුත් නෑ. එතැන අදහස් කරන්නේ, මේ එක් එක් ආයතන නිසා ස්පර්ශය ඇතිකරන්න හේතුවෙනවා කියන එකයි.

ආයතන ගත්තහම, රූපායතනය, සද්දායතනය, ගන්ධායතනය කියලා බාහිර ආයතනත් තියෙනවා නේ. මේ ස්පර්ශයට අරමුණුවෙන්නේ, ඒ කියන බාහිර ආයතන නිසා ඒවාත් ස්පර්ශය ඇති කරන්න හේතුවෙනවා. රූපායතන, සද්දායතන අරමුණු

යි. නමුත් ස්පඨිය කියන කාරණාව ඇතිවෙන ස්ථානය, වස්තුව, මේ ආයතන යි. ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය යි. එතැන තමයි ස්පඨිය උපදින්නේ. එතැන ස්පඨිය ඉපදිලා, ඒ ස්පඨියට අරමුණු වුනේ රූපායතනය, සද්දායතනය කියන දේවල්. නමුත් උපදින තැන සලකාගෙන හා ඊළඟ වේදනාවට, ඊළඟ මේ දුක හටගන්නා ආකාරය පැහැදිලිකරන්න යෑමේ දී, මේක වඩාත් තාත්වික නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආයතන හය කියන කාරණාව දක්වනවා.

එතකොට වකබු සමඵසසය, කියන කොට මේ ආයතන හය නිසා ම කියන එක නෙවෙයි, ආයතන හය ම එකතුවෙලා ස්පඨිය ඇතිවෙනවා කියන එක නෙවෙයි මෙතැන අදහස් කරන්නේ. එක් එක් ආයතනය නිසා ස්පඨිය වෙනවා. ඒක තමයි වෙනම කඩලා පෙන්නුවේ. වකබු සමඵසසය, සෝත සමඵසසය කියලා. වකබු සමඵසසය කිව්වහම ඇහැ නිසා ඇතිවන ස්පඨිය වකබු සමඵසසය යි. කන නිසා ඇතිවන ස්පඨිය සෝත සමඵසසය යි කියලා මම හිතන්නේ මේ කාරණා මම ගොඩක් විස්තර කරන්න යන්නේ නැහැ. ඒවා අපි දන්නා නිසා. ඒවාට අපි කාලය වැය කරන එක, ඒක අපරාධයක්.

සාන සමඵසසය, ජිව්හා සමඵසසය ආදී මෙහෙම ඒ ඒ ආයතන තුළ ස්පඨිය ඇතිවෙනකොට ඒ නමින් ස්පඨිය නම්කරනවා. ධර්ම වශයෙන් ස්පඨිය කියලා අපට හම්බවෙන්නේ එක කාරණාව යි. එක යි. එක ධර්මස්පඨිය කියන නාම ධර්මයක් හම්බවෙන්නේ. නමුත් උත්පත්ති ස්ථාන වශයෙන්, උපදින ස්ථාන වශයෙන්, ඒ ඒ ආයතන සාපේක්ෂව ස්පඨි හයක් පෙන්නලා තියෙනවා.

ඊළඟ වැදගත් කාරණාව: මේ ස්පඨිය කියන එක ගත්තහම **සලායතන පච්චයා එස්සො**, එතකොට සලායතන කියන එක

හේතුව යි. හේතුවෙන් උපන් ඵලය තමයි ස්පඨිය කියන කාරණාව. අපි එතැන ප්‍රත්‍යය පටිච්චසමුප්පාදයෙන් පැහැදිළි කරගන්න යන්නේ හටගන්නා ආකාරය නේ. මොනවා හටගන්නා ආකාරය ද? දුක හටගන්නා ආකාරය නේ.

මේ එක් එක් අංගයක් ගත්තත්, දුක තමයි. දුක් වූ ස්කන්ධ, අවිද්‍යාව, සංඛාර, විඥාන, නාමරූප, සළායතන, එස්ස කියන මේ එක එක අංගයක් ගත්තත්, ඒ හැම එකක් ම දුක හා සමුදය කියලා දෙ පැත්තට දාන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ විතරක් නෙවෙයි, එකක් එකක් වශයෙන් ගත්තත්, දුක වගේ ම මේ ඔක්කෝම එකතුවෙලා, මේ ජාති, ජරා, මරණ දුක්, සාංසාරික දුක්, ඇතිකරනවා කියන කාරණාවත්, ලැබෙනවා. එතකොට ඒකයි අපි මෙතැන දී පැහැදිළි කරගන්න යන්නේ.

මේ දුක ඇතිවෙන වැඩ පිළිවෙළේ දී, ඒ ඒ කොටසක් ගත්තහම, මේ සළායතන කියන එක ස්පඨිය ඇතිකරන්න හේතු ව යි. හේතුව, ප්‍රත්‍යය කියලා අපි කිව්වොත්, අපි **සළායතන පච්චයා** කියලා කියන්නේ, සළායතන ප්‍රත්‍යයෙන් තමයි ස්පඨිය ඇතිවෙන්නේ. එතකොට ස්පඨිය කියන කාරණාවක් වෙනවා නම්, ඒක කවුරුත් ඇතිකරන එකක් නෙවෙයි. ආයතන හය නිසා යි ස්පඨිය ඇතිවෙන්නේ. ආයතන හය ඇතිකල්හි ස්පඨිය කියන කාරණාව විද්‍යාමාන වෙනවා.

එතකොට ඵලය, තව විදියකට පටිච්චසමුප්පාදය ගත්තත්, පටිච්චසමුප්පාදය තමයි සළායතන. පටිච්චසමුප්පන්නය තමයි ස්පඨිය කියන කාරණාව. මෙතැන ගත්තාම. එතකොට මේ පටිච්චසමුප්පාදය, පටිච්චසමුප්පන්නය, කියලා මම අදහස් කරේ, පටිච්චසමුප්පාද කියලා කියන්නේ හේතුව යි,

පටිච්චසමුප්පන්නය කියලා කියන්නේ ඵලය යි. ඒ හේතුවෙන් ඇතිවන ඵලය කියන එක තමයි එතැනින් අදහස් කරන්නේ.

එතකොට ඒකෙදී මේ ස්පඨිය කියන කාරණාව කොටස් දෙකකට බෙදනවා. නාමසම්ඵස්සය හා රූපසම්ඵස්සය කියලා මේ කොටස් දෙකට බෙදන්න පුළුවන් මේ කියන හය. මොකද, මෙතැන දැන් වකඬු සමඵසසය, සෝත සමඵසසය ආදී ගත්තහම, එතැන ස්පඨිය දැන් කායසම්ඵස්සය ගාවට එනකම් තියෙන්නේ රූප ගැටීම නිසා ඇතිවන ස්පඨියක්. ඇහැට රූපයක් ගැටීම නිසා ස්පඨී වෙනවා. කනට ශබ්දයක් ඇසීම නිසා ස්පඨී වෙනවා. අන්න ඒ විදියට යි.

එතකොට, මෙතැන ගත්තහම කායසම්ඵස්සය ගාවට එනකම් අපට හම්බවෙන්නේ රූප ගැටීම නිසා අපට එන ස්පඨියක්. මේ මනෝසම්ඵස්සය කියන එක, මෙන්න මේ මනෝසම්ඵස්සය රූප ගැටීමකුත් වෙනවා. ඊට වැඩිය අපට මෙතැන දී වැදගත් වෙන්නේ නාමධර්ම ස්පඨීවීම නිසා ඇතිවන ස්පඨිය යි.

එතකොට, මෙතැන දී අපි තව කාරණාවක් මතුකරගන්න ඕන. අපට මේ හිත් උපදින්න, දැන් අපි ඉන්න ලෝකයේ නම්, අනිවායරීයෙන් මේ නාම, රූප කියන දෙක ම අවශ්‍ය යි. නමුත් හැම තැනට ම මේ රූපය ම අවශ්‍ය නැහැ සිත් උපදින්න. නාම ධර්මයන් විතරක් ඇසුරුකරගෙන සිත් උපදින, ඒ විදියට ජීවත්වෙන, සත්කයිනුත් ඉන්නවා. ඒ නිසා කාම ලෝකය, රූප ලෝකය ගත්තහම, මේ දේවල්වල ස්පඨිය කියන කාරණාව ඇතිවෙන්න, නාම රූප කියන දෙක ම ඇතිවෙනවා. ඒ කියන්නේ රූප ගැටීම නිසාත්, නාම ධර්ම ගැටීම නිසාත්, ස්පඨිය ඇතිවෙනවා.

නමුත් අරූප ලෝකයේ වගේ ගත්තහම, ඒවායේ රූප සම්ප්‍රේෂණයක් නැහැ. නාම සම්ප්‍රේෂණයක් පමණයි. ඒ නිසා අපට මේ ස්පර්ශීය කියන කාරණාව ඒ න්‍යාය අනුව කොටස් දෙකකට බෙදන්න පුළුවන්. නාමසම්ප්‍රේෂණය හා රූපසම්ප්‍රේෂණය යි කියලා. මේක හොඳට විග්‍රහ කරලා තියෙන සූත්‍රයක් මහා නිදාන සූත්‍රය. එතැන දී අපට පෙන්න්නේ මේ අධිවචන සම්ප්‍රේෂණය හා පරිච්ඡේද සම්ප්‍රේෂණය කියලා.

මේක තේරුම්ගන්න බැරිවෙච්චි, අවුල්වෙච්චි මාතෘකාවක්. ඒක පිළිබඳව බොහෝ අය කතාකරලා තියෙනවා. නමුත් අද මම මෙතැනට ආපු එකේ, මේ අධිවචන සම්ප්‍රේෂණය හා පරිච්ඡේද සම්ප්‍රේෂණය කියන්නේ මොකක් ද කියන එක, මම මීට ඉස්සෙල්ලාත් කතාකරලා තිබුණා වුනත්, අදත් කතාකරොත් හොඳයි කියලා හිතන නිසා මේක ටිකක් සාකච්ඡා කරලාම ඉඳිවු. මේ ස්පර්ශීය කියන කාරණාව තේරුම්ගන්න මේකත් වැදගත් වෙනවා.

එතෙන්ට යන්න ඉස්සරවෙලා මට හිතුණා, මේ ස්පර්ශීය කියන්නේ මොකක් ද කියලා කියන්න. එස්සය කියන එක, සලායතන මොකක් ද කියන එක කියන එක නම් අපට පැහැදිලි යි. චක්‍රය සම්ප්‍රේෂණය, චක්‍රායතන, සොත්තායතන, කියන ඒවාත්, මේ ඇහැ, කන, නාසය කියන ඒවාත් පැහැදිලි යි. මේවා අපි ගිය සැරේ කතා කරා.

ස්පර්ශීය කියන කාරණාව ගත්තහම, මේ අපට සාමාන්‍යයෙන් මේ අපි 'ගැටීම' කියලා කිව්වොත් සිංහලෙන්, ඒක හරි. නමුත් ගැටීම කිව්වාට අපට මේ ගැටීම කියනකොට නොයෙක් අදහස් එනවා. වස්තු දෙකක් එකට ගැටෙනවා වගේ, ඒකටත් අපි ගැටීම කියලා කියනවා. නමුත් මෙතැන ස්පර්ශීය කියලා කියන්නේ එහෙම ගැටීමක් නෙවෙයි. අන්න ඒ නිසා අපි ඒක

පිළිබඳව, අපි මේ ස්පෘෂ්‍ය කියන්නේ මොන වගේ ධර්මයක් ද? පරමාර්ථ වශයෙන් ඇති ධර්මයක්. දැන් ඒ ධර්මයත් එතකොට මේ අරමුණ හා ගැටෙනවා කියන එක තේරුම්ගන්න ස්පෘෂ්‍යත් අපි තේරුම්ගන්න එක වටිනවා. මේ ස්පෘෂ්‍ය කියන වචනය, ඒ පරමාර්ථ ධර්මය යි. අපට ඒකත් වැටහෙනවා.

ඒ නිසා ඊට පස්සේ අපි මේ අධිවචනසම්ඵසසය, පටිසසමඵසසය බලමු.

- අධිවචන කියලා කියන්නේ නාමය කියන එක යි.
- පටිස කියලා කියන්නේ ගැටීම නිසා ඇතිවෙන රූපසමඵසසය යි.

ගිය සැරේ අපි සළායතන කියන අංගය හොඳට තේරුම්ගන්නා වගේ ස්පෘෂ්‍ය කියන කාරණාව, අංගය තේරුම් අරගෙන ම ඒකට යමු.

ස්පෘෂ්‍ය කියන කාරණාව හඳුන්වලා දෙන්න: මේක සිතත් සමග ම උපදින ධර්මතාවයක්. ඒක නිසා ස්පෘෂ්‍ය කතාකරන්න වෙන්නේ හිතත් එක්කම යි. හිතෙන් තොරව ස්පෘෂ්‍යට හටගන්න බැහැ.

අපි සරලව කිව්වොත් ස්පෘෂ්‍යවෙනවා කියන්නේ යම් ගැටීමක් ඇතිවෙනවා. හිතට අරමුණු ගැටීම සිටකරලා දෙන යම් ධර්මයක් තියෙනවා නම්, ඒක තමයි ස්පෘෂ්‍ය කියලා කියන්නේ. ඒක තේරුම්ගන්නේ කොහොමද කියන එක අපි දැන් බලමු.

මෙතැන සඳහන් වෙනවා: සිතින් දත හැකි සිතට දැනෙන දේවලට අරමුණු යයි කියති. එතකොට සිතට දැනෙන දේ තමයි අරමුණු. එතකොට සිතෙන් දැනගන්නේ අරමුණක්. දැන්

අපි යමක් දකිනවා, අහනවා, ශබ්දයක් අහනවා, රූපයක් පෙනෙනවා, කියනවා.

අපට රූපයක් පෙනෙනවා කියන තැන සිතක් ඉපදිලා තියෙනවා. අපේ සිතෙන් යමක් දැනගෙන. එතකොට දැනගෙන තියෙන්නේ රූපයක්. ඒ දැනගන්න ධර්මයට අපි අරමුණ කියලා කියනවා. ඒ අරමුණ පිළිබඳ දැනීම තමයි සිත කියලා කියන්නේ. ඒක අපි වරදවා අරගෙන කියනවා, “මම දකිනවා” කියනවා. “මට පෙනෙනවා” කියනවා.

අපි මේ “සිත” කියන එක නො දන්නාකම නිසා, සිතට ඇතිවන දැනීමට “මම” කියාගෙන අපි මේ ලෝකයේ ජීවත්වෙනවා.

එතකොට අරමුණ පිළිබඳ දැනීම තමයි සිත. සිත මිසක් මෙතැන දැනගන්න කෙනෙක් නෑ. ඒකයි අපි මේ තේරුම් අරගෙන යන්නේ. එතකොට ඒ හිත කියන එක කෙනෙක් නෙවි, පුද්ගලයෙක් නෙවි, ක්‍රියාවක්. මාත්‍රයක්. දැකීම නමැති ක්‍රියාව සිතකින් සිටුවෙලා, ඊට පස්සේ නිරුඳවෙනවා. ඒකෙන් අපට පෙනෙන්න තියෙන්නේ පෙනෙනවා, ඇහෙනවා, දැනෙනවා, දැනගන්නවා කියන සිඬාන්ත ටිකක්.

එහෙත් කතාකිරීමේ පහසුව පිණිස, දැනීම කරන කර්තෘ කෙනෙකු හැටියට, පුද්ගලයකු විසින් කරන දැනගැනීම, දැනගැනීමට උපකරණයක් වශයෙන් ද ගෙන සිත පිළිබඳව කතා කරනු ලැබේ. ඒ දැන් මම ඒ කියපු එක. සිතට සැම දෙය ම දැනේ : සිතට සැම දෙයක් ම දැනෙනවා කියලා කියනකොට දැනීම කරන කර්තෘ කෙනෙකු වශයෙන් සලකන්නේ. හිතට දෙයක් දැනෙනවා කියලා කියන කොට එතකොට සිතක්

තියෙනවා. ඒ හිතට දැනෙනවා කියනවා වගේ අදහසක් අරගෙන කතා කරේ, ඒක තේරුම ඉගෙනගැනීමට යි.

“මිනිසා සිතින් දැන ගන්නේය” යි කියනුයේ සිත උපකරණයක් වශයෙන් ගැනීමෙනි. එතකොට මිනිසා කියන එක වෙන ම එකක් අරගෙන. ඊට පස්සේ ඒක තුළ තියෙන තව දෙයක් එයාට අයිති අංගයක් හැටියට සලකාගෙන, මිනිසා තමන්ගේ සිතෙන් දැනගන්නවා කියලා කියනවා.

එහෙම නැතිනම් සිතට මේ සෑම දෙයක් ම පෙනෙනවා, ඇහෙනවා, කියලා කියනවා. මේ දෙකට ම අපි ව්‍යවහාරයේ තේරුම්ගැනීමට කරන දේවල් මිසක් සිතට නියම අර්ථය දුන්නා නෙවෙයි. ඒ හැම එකක ම තියෙනවා එතැන මේ පුද්ගලභාවයක් ආරෝපණය කරලා. ඒවා අපි කතාකරන්න ගියහම ඒවා විස්තර කරන්න ගියහම එහෙම නැතුව බැරි හින්දා මිසක් එහෙම කතාකරන්නේ, එහෙම නැතිව, ‘මේ සිතක් තියෙනවා, ඒ හිතෙන් ඒ ලෝකයේ දේවල් දැනගන්නවා’ කියලා හෝ ‘මනුස්සයාගේ සිතක් තියෙනවා, ඒ මනුස්සයාගේ සිතෙන් හැම දෙයක් ම දැනගන්නවා’ කියන ඒවා ව්‍යවහාර මාත්‍ර පමණ යි. නමුත් දැනගැනීම් මාත්‍රය ම යි සිත කියලා කියන්නේ. සිතෙන් දැනගන්නවා නෙවෙයි, දැනගැනීම් මාත්‍රය ම සිතයි.

ඒකට කියන්නේ **විනතනමත්තං විතතං**. අපට යමක් පෙනෙනවා නම්, පෙනෙනබව ම යි සිත. එතකොට ඒ පෙනෙන දේ මොකක් ද? ඒ පෙනෙන බව නම් සිත, පෙනීම අනිකක්. පෙනෙන ධර්මය අනිකක්. පෙනෙන ධර්මයට යි අපි අරමුණ කියලා කිව්වේ. පෙනෙන්නේ සිත යි. එතකොට ඒ නිසා තමයි කීම කෙසේ කළත් සෑම කල්හි ම සිත ක්‍රියාවක් වශයෙන් ම සැලකිය යුතුය. තේරුම් ගත යුතුය කියලා

මෙතැන සඳහන් වෙනවා. සිත ක්‍රියාවක්. ක්‍රියාවක් කියලා කිව්වේ දැනීම, ඇසීම කරන ක්‍රියාවක්.

ඊළඟට උදාහරණයක් වශයෙන් මෙතැන පෙන්නවා, අඳුරෙහි අතගාන්නා වූ කෙනෙකුට දැනෙනුයේ අතේ සැපුණ දෙයක් පමණකි. අඳුරේ අපි කොහේ හරි අතගැවොත්, අපට අතට යමක් ස්පර්ශ වෙන්න ඉස්සෙල්ලා අපි ඒක දන්නේ නැහැ. නො සැපුණු දෙයක් නො දැනේ. එමෙන් සිතට දැනෙනුයේ ද සිතෙහි සැපුණු දෙයක් පමණෙකි.

හිත දැනගන්න එකක් කියලා කිව්වාට හිතට අරමුණක් ස්පර්ශවෙන්නේ නැතුව, හැපෙන්නේ නැතුව දැනගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒ හැපීම කියන එක, අරමුණ සිතෙන් දැනගන්න ඒ අරමුණ ස්පර්ශවීම කියන එක සිතට කරන්න බැහැ. හිතට පුළුවන් එක යි කරන්න. ඒක දැනගැනීම විතර යි. එහෙනම් ඒ සිතට අරමුණ දැනගන්න නම්, ඒ අරමුණ හිතේ ගැටීම කියන එක වෙන්න ඕන. ගට්ටන්න ඕන. අරමුණ හිතේ ගැටුණොත් ඒක දැනගන්නවා.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා මේ අරමුණක් සිතේ ගැටීම කරන ධර්මය තමයි ස්පර්ශය කියන කාරණාව. එතකොට ස්පර්ශය කියන ධර්මය සිතත් සමග ම ඉපදිලා සිතට අරමුණ දැනගන්න සිතේ අරමුණ ගැටීම් කරනවා. ගැටීම්. ඒකට ස්පර්ශය කියලා කියනවා.

එතකොට ඒ නිසා අර අපේ අඳුරේ අතගානකොට අතට හැපුණු දේ හා මේ අතවල් දේ කියලා දැනගන්නවා වගේ ම, සිතත් මේ ආයතන හය හරහා, අරමුණ ගැටුණු දේ පමණක් ම දැනගන්නවා. ඉතින් ඒ නිසා මේ අරමුණ ගැටෙනබව ස්පර්ශයක්. කැපිය යුතු වස්තුවක් සම්බන්ධයෙන් නැතිව කැපීමක්

නො විය හැකිවාක් මෙන් ද, කෑ යුතු දෙයක සම්බන්ධයක් නැතුව කෑමක් නො විය හැකිවාක් මෙන් ද, ඇල්ලිය යුතු දෙයක් නැතිව ඇල්ලීමක් නො විය හැකිවාක් මෙන් ද, දතයුතු දෙයක සම්බන්ධයෙන් තොරව දැනීමක් ද නො විය හැකිය. දැනීමක් ඇතිවීමට සෑම කල්හි ම දත යුතු දෙයක සම්බන්ධයක් තිබිය යුතුය. සිත සෑම කල්හිම උපදිනුයේ දත යුතු දෙය හා ගැටී එය බඳාගෙන ම ය. දැනීම අනෙකෙකි. එය විඤ්ඤාණය ය. දත යුක්ත හා ගැටීම; දැනීම නමැති ප්‍රධාන ක්‍රියාව සිදුවීමෙහි දී එය හා බැඳී සිදුවන්නා වූ අන් ක්‍රියාවෙකි.

ඒ කියන්නේ දැන් සිත හැම වෙලාවේ ම දතයුතු දෙයක් හා සම්බන්ධවෙලා ම යි උපදින්නේ. ඒ කියන්නේ අරමුණක් අරගෙන නිකම් සිත උපදිනවා කියන එක වෙන්නේ නැහැ. මොනවා හරි දෙයක් අරමුණක් එක්ක තමයි සිත උපදින්නේ. ඒ නිසා තමයි සිත හැම කල්හි ම දතයුක්ත හා ගැටිලා, බඳාගෙන ම තමයි උපදින්නේ. එතකොට දැනීම කියන එක එකක්, දතයුක්ත හා ඒ දතයුතු දේ ගැටීම කියන එක තව එකක්. එතකොට දැනීම කියන්නේ හිත යි. ඒ දැනීමට ඇතිවෙන ගැටීම වෙන ධර්මයක්. ඒ හිතෙන් අන්‍ය වූ ධර්මයක්. ඒක සිතට උපකාරවන අප්‍රධාන ධර්මයක්. අන්න ඒක තමයි ස්පෂ්ඨ කියලා සඳහන් වෙන්නේ.

එතකොට අපි මේ හිත කියන එක හා ස්පෂ්ඨ කියන එක වෙන්කරලා අපි තේරුම්ගන්න ඕන. ස්පෂ්ඨ නො වුණා නම් දැනීම වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ඒ ස්පෂ්ඨ කියන කාරණාව, අරමුණට ගිහිල්ලා ගන්නවා කියන කාරණාව හිතට කරන්න බැහැ. හිතට කරන්න පුළුවන් ආවොත් දැනගන්නවා කියන කාරණාව යි. ඒ නිසා මේ අරමුණ හිතේ ගැටීම

කරලා දෙන්නේ ස්පඨිය නමැති පරමාට්ඨ වූ
ධර්මයකින්. ඒක තමයි ස්පඨිය කියලා අපි
හඳුන්වන්නේ.

ගැටීම නො වී දැනීම නො විය හැකිය. එබැවින් ඒ දෙකට පෙර
පසු වී සිදු නො විය හැකිය. අන්න එතකොට මේ දැනීමක්
නැතුව ගැටීමක් වෙන්නක් බැහැ. ගැටීමක් නැතුව දැනීමක්
වෙන්නක් බැහැ. දැන් මේ හිත අරමුණක් දැනගනිමින්
උපදිනවා නම්, අරමුණ දැනගන්න නම්, ඒ අරමුණ හිතේ
ගැටෙන්න ඕනේ. එතකොට ඒ ගැටීම කරන්නේ ස්පඨියෙන්.
හොඳට තේරුම්ගන්න. ස්පඨියට හැබැයි හිත උපදින්නේ
නැතුව උපදින්නක් බැහැ. ඒ නිසා තමයි **වකඛුං පටිච්ච රූපෙසු
උපපජ්ජති වකඛු විඤ්ඤාණං තින්නං සංඝති එස්සො** කියලා
පෙන්නුවේ. මේ තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පඨී. මේ ස්පඨිය දැන්
තනියම ඉපදිලා, ඊට පස්සේ මේ අරමුණ හිතේ ගට්ටනවා
කියන කාරණාවක් වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා මේවාට කියන්නේ
සහජාත ධර්මයෝ කියලා යි. **සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයෝ** කියලා යි.
එකට ම ඉපදිලා, ඔවුනොවුන්ගේ කෘත්‍යය කරමින්
ඔවුනොවුනට උපකාර කරනවා. ඒක තමයි මෙතැන
සිඬවෙන්නේ.

ඒ අනුව මේ ස්පඨියට මේ හිත නැතුව උපදින්න බැහැ. ඒ නිසා
හිතත් සමග ම මේ ස්පඨිය ඉපදිලා අර හිතට අරමුණ ගැටීම
සිඬකරනවා. ඒ නිසා මේ දෙක පෙර-පසු නො වී එකට යි
උපදින්නේ. එකට යි හටගන්නේ. එක ම අරමුණක් තමයි
ගන්නේ. එකට ම යි නිරුඳවෙන්නේ. හිතත් එක්ක ම ස්පඨිය
එකට උපදිනවා. ඉපදිලා හිතත් සමග ම එකට ම
නිරුද්ධවෙනවා. හිත ගන්නා අරමුණ ම ගන්නවා. හිත
ඇසුරුකරන වස්තුව ම ඇසුරුකරනවා. මේ කාරණා දෙක.

එතකොට හිතත් සමග ම එකට ඉපදිලා හිතෙන් කරන්නේ අරමුණ දැනගන්නා එක යි. ස්පර්ශයෙන් කරන්නේ ඒ අරමුණ දැනගන්න සිතට අරමුණ ස්පර්ශකරලා දෙන එක යි.

මේ විදියට කරලා තමයි ආන්න එතකොට මේ ස්පර්ශය. අඳුරේ අතගාන තැනැත්තාට අත නොපැමිණි තැන නො දැනෙන්නාක් මෙන් ස්පර්ශ වීම් වශයෙන් සිත නො පැමිණි තැන සිතට නො දැනෙන්නේ ය. ඒ නිසා හිතට දැනෙන්නේ හිතට ස්පර්ශවෙව්වි තැන යි. යම් පමණක් පිළිබඳ දැනීමක් වේ නම් එතැනට සිත පැමිණියේ යයි කිය යුතුය. එබැවින් ස්පර්ශයාගේ වශයෙන් සිතේ ප්‍රමාණය හෙවත් කුඩා මහත් බව කිය යුතුය. කුඩා වස්තුවක් අරමුණු කරන සිත කුඩාය. ලොකු දෙයක් අරමුණු කරන සිත මහත් ය. මහත් දෙයකින් කොටසක් අරමුණු කරන සිත කුඩාය. සියල්ල අරමුණු කරන සිත මහත් ය. මෙසේ ස්පර්ශය අනුව සිතේ ප්‍රමාණය සැලකිය යුතුය. කියලා මෙතැන අදහස් කරන්නේ, සිත කුඩායි මහත් කියා මෙතැන අදහස් කරේ අරමුණේ තියන ස්වභාවයත්. අපි ලොකු අරමුණක් ගන්නකොට ඒක ලොකු හිතක් කියලා කියනවා. ඒක අදහසින් ඒක පරියාය කතාවක්. නමුත් මෙතැනින් අදහස් කරන්නේ හිතේ හැපුණු දෙයක් පමණ යි දැනගන්නේ. වෙන දෙයක් දැනගන්නවා නෙවෙයි කියන කාරණාව යි.

එතකොට මේ හැපීම කියන කාරණාව, අපි දැන් මෙතැන හිතේ හැපෙන්න ඕනේ. මේ හැපෙනවා කියන කාරණාව තමයි අපි පටලවාගන්නේ නැතුව තේරුම් ගන්න ඕන.

මෙහි අදහස් කරන ස්පර්ශය වස්තු දෙකක ඔවුනොවුනට ලංවීම වැනි දෙයක් හෝ ආලෝක ධාරාවක් බිත්ති ආදියක සැපීම වැනි ස්පර්ශයක් හෝ නො වේ. රූප ධර්ම කෙරෙහි මුත් මේ නාම ධර්ම විෂයෙහි එබඳු ස්පර්ශයක් නො ලැබිය හැකිය.

එබඳු ස්පර්ශයක් වීමට නම් කොළඹ සිට රුවන්වැලි සෑය ගැන සිතන්නහුගේ සිත අනුරාධපුරය දක්වා දික්විය යුතුය. එංගලන්තය සිතන්නහුගේ සිත එංගලන්තය දක්වා දික්විය යුතුය. නමුත් එහෙම වෙන්නේ නැතුව සිත මේ ශරීරයේ තුළ ම තිබිය දී, ඒ අරමුණට යන්නේ නැතුව, ඒ අරමුණ ගැටීම නමැති දේ කරන්න හිතට පුළුවන්කම තියෙනවා. දැන් අපට දුර තියෙන එකත් අපට මෙතැන දීම අරමුණු කරන්න පුළුවන්. එහෙම නැතුව අපි හිත එතැන දක්වා ගිහිල්ලා අරමුණු කරනවා නෙවෙයි.

ඒ නිසා මේ සිතේ අරමුණ ගැටෙනවා කියන කාරණාව පැහැදිලි කරන්න යි ඒ කිව්වේ. හිතේ අරමුණ ගැටෙනවා කියලා කියන්නේ මේ අරමුණක් ඇවිල්ලා හිතේ ගැටෙනවා කියන එක නෙවෙයි.

අරමුණ ඇවිල්ලා මේ ආයතනවල ගැටෙනවා කියන එක ඇතැම් දේවල්වල තියෙනවා. දැන් දිව ගත්තහම, දිවට නම්, රසය දිවේ ස්පර්ශ වෙන්න ම ඕන. නමුත් මේ දිවට රසය ස්පර්ශ වුනාට මේ රස රූපය කියලා රූපයක් මේ හිතේ ස්පර්ශය වෙන්නේ නැහැ නේ. එතැන යම්කිසි ස්පර්ශයක් තියෙනවා. නමුත් රූපයක් ඇවිල්ලා සිතේ ගැටෙනවා කියන කාරණාව අපි තේරුම්ගන්න ඕන.

ඉතින් ඒ නිසා මෙතැන ගැටීම කියලා කියන්නේ අර වස්තු දෙකක් එකට ගැටෙනවා වාගේ නෙවෙයි. දැන් අර කිව්වේ ආලෝක ධාරාවක් බිත්තියේ ගැටෙනවා වගේ. එහෙම නැතිනම් අපි ඔය වස්තු දෙකක්, ලී කෑලි දෙකක් එකට ගැටෙනවා වගේ ගැටීමක් නෙවෙයි මෙතැන ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ. එතැන මේ වස්තු දෙකක් ගැටීම කියන එක තුළ වෙන ම ධර්මයක් පෙන්නන්න බැහැ නේ. දැන් අපි කියමු,

ගල්කැට දෙකක් එකට ගැටෙනවා. ගැටීම නිසා ශබ්දය උපදිනවා. එතකොට ගල්කැට දෙක ගැටෙනවා කියන කොට ඒ ගල්කැට දෙක හැර හැටීම කියලා වෙන ධර්මයක් අපට පෙන්න්නේ නැහැ නේ. පැහැදිලි වෙන්න ඇති ඔක.

එතකොට වෙන ම ධර්මයක් නැහැ. දෙක එකට ගැටීම කියන එක පෙන්නවා. නමුත් මේ ස්පර්ශය කියන එක එහෙම නෙවෙයි. හිතට අරමුණක් ගැටෙනවා කියන තැන ගැටීම නමැති තවත් වෙන ම පරමාර්ථ ධර්මයක් එතැන හටගත්තේ. ඒක තමයි ස්පර්ශය කියන්නේ. ස්පර්ශය මැද තියෙනවා. හිත අනිත් පැත්තේ තියෙනවා. අරමුණ තවත් පැත්තක තියෙනවා. අරමුණ යි හිත යි දෙක ගැටෙන කොට ස්පර්ශය කියන ධර්මයෙන් තමයි ඒක වෙන්නේ.

එතකොට මේ අරමුණ හිතේ ගැටෙන්න, අරමුණ තිබියයුතු ම නැහැ. ඒකයි මම මේ කිව්වේ. හිතේ අරමුණක් ස්පර්ශ වෙනවා කියනකොට ඒ අරමුණ ඇවිල්ලා ගැටෙනවා කියලා ඒ අරමුණක් තිබිය යුතු යි කියලා ම ධර්මතාවයක් නැහැ.

මොක ද, හිතට පුළුවන්කමක් තියෙනවා නැති දේවලුත් අරමුණු කරන්න. නිරුද්ධවෙච්චි දේවල්, අතීත දේවල්. දැන් අපි දැකපු අහපු දේවලුත් හිතේ ගැටෙනවා. එතකොට ඒවා මේ තිබිලා නෙවෙයි නේ. ඒවා නිරුද්ධවෙලා. නමුත් අපි ඒවා ඇතිබවට ගන්න එක වෙනම කාරණාවක්. නමුත්, ඒවා හිතේ ස්පර්ශවෙන්නේ ඒවා අරමුණු තිබිලා නෙවෙයි.

ඒ වාගේ ම අනාගත අරමුණක් අපි ගන්නකොට හටගත්තේ නැති ඒ අනාගත අරමුණත් අපට ස්පර්ශ වෙනවා. එතකොට තවම හටගත්තේ නැති දේවලුත් සිතේ ස්පර්ශ වෙනවා.

ඉතින් ඒවාගෙන් අපි තේරුම්ගන්න ඕන මේ අරමුණ අනිවාර්යයෙන් තිබියයුතු නැහැ. ඒ ස්පර්ශය කියලා කාරණාව හටගත්තේ. එහෙම නො වී, නමුත් මේ ආරම්භනයක් දැනගැනීමට හිතට අරමුණ ලංකරලා දෙනවා. ගටලා දෙනවා කියන කාරණාව අර සුවිභේශී ධර්මයකින් වෙනවා. ඉතින් ආං ඒ නිසා තමයි ඒ ධර්මයක්, ධර්මතාවයක් වශයෙන් මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව හටගෙන, ඒ සිද්ධාන්තය අපට කරලා දෙන්නේ.

එහෙම නො තිබුණා නම් නිරුද්ධවෙච්චි දෙයක් අපට දැනගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. එහෙම වුණොත් අපට කවදාවත් මේ ලෝකයේ සත්ත්වයෙක් ජීවත්වෙනවා කියන කාරණාව ප්‍රායෝගිකව ස්වභාවිකව ලැබෙන්නේ නැහැ. මොකද, අපට අතීතයක් සිහිකරන්න බැහැ නේ නැතුව. ඉතින් අන්න ඒ නිසා. ඉතින් ඒ නිසා මේ හැම එකෙන් ම අපි මේ ස්පර්ශය කියන්නේ මෙන්න මේ වාගේ දෙයක්, අර වාගේ වස්තු දෙයක්, ගැටෙනවා වාගේ එකක් නෙවෙයි. ඒ චෛතසික ධර්මයන්ගේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව. ඒක පරමාර්ථ වශයෙන් ධර්මයක් විසින් කරන දෙයක්.

අන්න ඒ නිසා ඒ විදියට අපි තේරුම්ගන්න ඕන. එකක් ප්‍රත්‍යභාවය කියන එක. එතකොට ඒ හිතේ ස්පර්ශවෙනකොට ඒ ප්‍රසාදවල තමයි ස්පර්ශවෙන්නේ. එතකොට ඒ ප්‍රසාදයේ අරමුණ ස්පර්ශවීමේ දී අරමුණුවල ලොකු මහත්බව, ආයතනයට බලපාන්නේ නැහැ. විශාල දේවල් අපි අරමුණු කරනවා. රුවන්වැලි සෑය. එතකොට රුවන්වැලි සෑය අරමුණු කරන කොට ඒ වස්තුව ම ඇවිල්ලා ගැටෙනවා නම් අපට ඒ ප්‍රමාණයයේ ම ආයතනයක් ඕනවෙනවා. නමුත් මේ ප්‍රසාද

කියන දේවල්. දැන් කැඩපතේ ඡායාවට ඕන ම ලොකු වස්තුවක් ග්‍රහණය කරගන්න පුළුවන්.

අන්න ඒ වාගේ මේ ආයතනවලට හැකියාව තියෙනවා වස්තුව කුඩා හෝ මහත්වූවත් ඒ වස්තුව මේ ආයතනයට ගෝචරවෙන බවක්. ඉතින් අන්න ඒ ගෝචරවීමත් එක්ක මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව හටගන්නවා. එතකොට මේ ආයතන ටික ස්පර්ශය ඇතිවෙන්න ප්‍රත්‍යවීම, ප්‍රත්‍ය ශක්තිය ගත්තහම ඉතින් ඒකත් අපට වැදගත් දෙයක්, මේ ප්‍රත්‍යශක්තිය කියන එක. කොහොම ද මේ ස්පර්ශය ඇතිවෙන්න ආයතනවලින් කරන දායකත්වය කියන එක. ඒ ප්‍රත්‍ය ශක්තිය කියන එක වැදගත්වෙනවා.

ඒකත් අපි ටිකක් කතාකරමු. එතකොට මේ ආයතන ටික නිසා නේ ස්පර්ශය වෙන්නේ. ස්පර්ශය වෙන්න ආයතන විසින් කරන දායකත්වය ම උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය, ඊට පස්සේ සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රත්‍යය, පුරේජාන ප්‍රත්‍යය, ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය, ආහාර ප්‍රත්‍යය, මේ ආදී ප්‍රත්‍යය කිහිපයක් හේතුවෙලා තමයි ස්පර්ශය කියන කාරණාව ඇතිවෙන්නේ. නැතුව ස්පර්ශය කියන එක හටගත්තොත් තමයි අපි යමක් දැනගන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා අපි යමක් දැනගන්නකොට මතක තියාගන්න ඕනේ, මේ දැනගත්තේ ස්පර්ශය නිසා යි. එහෙම ධර්මයක් තියෙනවා. ඒ ධර්මය විසින් මේ අපට යමක් පෙනීම සිඬකරලා දෙන්න උපකාරයක් ඇතිකරලා තියෙනවා. එහෙම ධර්මයකට හැකියාවක් තියෙනවා. ඒ හැකියාව නො දන්නාකම නිසා යි, මේ දැනගැනීම සිඬකරලා දෙන මේ ස්පර්ශය කියන එක අපි තේරුම් නො ගත්තහ ම යි, මේ කෙනෙක් පුද්ගලයෙක් දැනගත්තා, කෙනෙක් දැනගත්තා, මම දැනගත්තා, කියලා අපි ගන්නේ.

ඒ නිසා මේ ස්පර්ශය ඇතිවෙන්න මේ ප්‍රත්‍යභාවය ගත්තහම; ඒක අපි ප්‍රත්‍ය ශක්තියත් පොඩ්ඩක් කතාකරමු. එය වැදගත්වෙයි. ගැඹුරු වුණත්.

මේ තියෙන්නේ නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය යි. එතකොට මේ පටිඨානප්‍රකරණයේ තියෙන එකක්. නමුත් අපට මේක අපේ ජීවිතයට සම්බන්ධකරගන්න ලිහිල්ව තේරුම්ගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා මේවා නැත්නම් මේ මේ විදියට කතාකරේ නැතිනම් බොහෝවිට අපට මේවාගේ ඇතුළත තියෙන, අභිධම්මයේ තියෙන, වැදගත් ජීවිතයට සම්බන්ධ ගැඹුරු ධර්ම කාරණා අපට මතුවෙන්නේ නැහැ. මේ තැන් තැන්වලින් හරි මේවා දැනගත්තහම, මේ නිවන්මගට ප්‍රයෝජන තැන් වරින් වර උලුප්පලා ගත්තහම අපට ඒවා ඉතාම වැදගත්. පටිඨානය කියන එක විෂයක් වශයෙන් ඉගෙනගන්න ගියොත් එය ලොකු දෙයක්. නමුත් ඒක ඇතුළේ තියෙන අපේ මේ භාවනාවට වැදගත් දේවල් ඉගෙන ගැනීම අපේ විදර්ශනා ඥාන දියුණුකර ගැනීම කෙලෙස් දුරුකරගැනීමට බොහෝ විට ඉවහල් වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒවාගේ අපි සරල කරලා ඉගෙන ගත්තහම වටිනවා.

එතකොට මේ අපි මෙතැන දී කතාකරන්නේ ප්‍රත්‍ය ශක්තිය පිළිබඳව යි. දැන් ආයතන නිසා ස්පර්ශවෙනවා කිව්වහම **සළායතන පච්චයා එස්සො** නේ. මේ ආයතන ටික ස්පර්ශය ඇතිවෙන්න ප්‍රත්‍යවෙන්නේ කොහොම ද? කියන එකයි දැන් මෙතැන කතා කරන්නේ. අපි කතාකරන්නේ ප්‍රත්‍ය හා ප්‍රත්‍යසමුප්පන්නය පිළිබඳ ප්‍රත්‍ය ශක්තිය පිළිබඳවයි. ස්පර්ශය ඇතිකරන්න මේ ආයතන ටික දායක වෙන්නේ කොහොම ද කියන එකයි.

එතකොට මෙතැන තියෙනවා කරදාසි ආදිය, විත්‍ර රූප ආදියේ පිහිටීමට උපකාර වන්නාක් මෙන් පිහිටීමට තැනක් ලැබිය යුතු ධර්මයන්ට පිහිටීමට ස්ථාන වන ධර්මය නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යයයි.... නිශ්ශ්‍රය කරනවා කියන්නේ ඇසුරුකරගෙන පවතිනවා. කඩදාසියක් තුළ විත්‍රයක් අඳිනකොට ඒ විත්‍රය නිකම් අහසේ අඳින්න අපට බැහැ නේ. බිත්තියක් හෝ කඩදාසියක් ඇසුරුකරගෙන තමයි අඳින්නේ. එතකොට අන්න ඒ කඩදාසිය නිශ්ශ්‍රය කරගෙන කඩදාසිය ඇසුරු කරගෙන විත්‍රය පවතිනවා. එතකොට විත්‍රයට යම් වස්තුවක පිහිටන්නේ නැතුව විත්‍රය කියන කාරණාව ලැබෙන්නේ නැහැ. විත්‍රයක් අඳින්න බැහැ.

ඒ වාගේ මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව හටගන්නත් නිශ්ශ්‍රය ධර්ම ටිකක් තියෙන්න ඕන. එතකොට ඒ ධර්ම ඇසුරු කරගෙන තමයි උපදින්නේ. අන්න ඒ නිසා මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාවත් මේ ආයතන ඇසුරු කරගෙන, ඇහැ නිශ්ශ්‍රය කරගෙන, කන නාසය දිව ශරීරය නිශ්ශ්‍රය කරගෙන ස්පර්ශය උපදිනවා.

ඒ නිශ්ශ්‍රයවීම කොටස් දෙකකට බෙදනවා, සහජාත නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය සහ පුරේජාත නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා.

... එය සහජාත නිශ්ශ්‍රය පුරේජාත නිශ්ශ්‍රය වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වේ.

- ... තමා හා එක්ව උපදනා ධර්මයකට පිහිටීමට උපකාරවන ධර්මය සහජාත නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය ය. සහජාත නිශ්ශ්‍රය කියලා කිව්වේ තමන් සමග ම එකට ම ඉපදෙමින් නිශ්ශ්‍රය වෙනවා. ඒකට තමයි සහජාත නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා කිව්වේ.

- පුරේජාත නිඃශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ, ඒ වස්තුව, නිඃශ්‍රයවන වස්තුව මූලින් හටගෙන පසුව ස්පඨයට උපදින්න උපකාර කරනවා.
- තව ස්පඨයක් තියෙනවා, ස්පඨය ඇතිවෙන්නේ ස්පඨය නිඃශ්‍රයකරගෙන යි. ඇසුරුකරගෙන පවතින වස්තුවත් දෙක ම එකට. ඒකටත් සහජාත නිඃශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ.

අපි දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් ගත්තොත්, අපි රටාවක් සහිත පැදුරක් වියනවා. ඒ වගේ ම එක එක පාට නූල් අරගෙන අපි වස්ත්‍රයක් නිශ්පාදනය කරන කොට, ඒ වාගේ ම අපි පැදුරක් නිමාණය කරන කොට ඒ පැදුරේ අවසානය වෙනකොට පැදුරේ රටාවක් තියෙනවා. දැන් පැදුර ඉස්සෙල්ලා හැදිලා පසුව රටාව හැදුණා නෙවෙයි. (එහෙම දේවලුත් කරන්න පුළුවන්. අඳිනවා කියන එක. නමුත් මේක එහෙම එකක් නෙවෙයි.) අපි දැකලා තියෙනවා පැදුරු, ඔය ප්ලාස්ටික් පැදුරු, පන් පැදුරු ආදී ඒවගේ ගත්තහම පැදුර වියනවාත් එක්ක ම වියලා ඉවරවෙනකොට රටාවත් හැදිලා ඉවර යි. ඒ නිසා පැදුරේ හටගැනීම යි රටාවේ හටගැනීම යි පෙර-පසු නො වී එකට උපදින්නේ. නමුත් පැදුර තුළ රටාවකුත් තියෙනවා. නමුත් මේ දෙක එකට යි හටගන්නේ. අන්න ඒකට කියනවා සහජාතව කියලා. සහජාත කියලා කියනවා.

එතකොට අන්න ඒ වගේ සහජාත නිඃශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා කියනවා. සහජාත නිඃශ්‍රය ප්‍රත්‍යය හැම වෙලාවේ ම යෙදෙන්නේ බොහෝ විට රූප ධර්ම ස්පඨයේ දී නෙවෙයි, නාම ධර්ම ස්පඨයේ දී තමයි ඒක ලැබෙන්නේ. ඒක නිසායි මම මේ අධිවචන සම්ඵස්සයත් පඨිස සම්ඵස්සයත් මෙතෙන්නට ගත්තේ. නාම සම්ඵස්සයක් කියනවා. නාම ධර්ම ගැටීම නිසා උපදින

ස්පඨියේ දී, දැන් සිතේ නාම ධර්ම ගැටීම නිසා යමක් දැනගන්නවා නම්, සිතට රූප ධර්ම ස්පඨිවීම නිසා යමක් දැනගන්නවා.

අපි කියමුකො, ඇහැට රූපයක් ස්පඨිවෙලා, දැන් සිතින් අපි යමක්, ශබ්දයක් අහනකොට දැන් මේ රූපයක් නේ ශබ්දය කියන එක. එතකොට ඒ ශබ්දය කියන එක රූපයක්. රූපයක් සිතේ ස්පඨිවෙලා තමයි දැනගැනීම වුනේ. අපි කියමුකො වේදනාවක් දැනගන්නවා කියලා. සංඥාවක් දැනගන්නවා, අපට ඇතිවෙච්චි සැපයක් දැනගන්නවා. වේදනාවක් දැනගන්නවා. අපට ඇතිවෙච්චි ලෝභයක් දැනගන්නවා. අපට ඇතිවෙච්චි ශ්‍රද්ධාවක් දැනගන්නවා. දැන් එතකොට මේ ලෝභය, ශ්‍රද්ධාව, වේදනාව කියන කොට නාම ධර්ම යි. මේ නාම ධර්මත් ස්පර්ශ වෙනවා. එතකොට නාමධර්ම සිතේ ස්පර්ශ වෙන්නේ සිත මුලින් හටගෙන, පස්සේ ස්පඨි වෙනවා නෙවෙයි. සිතත් සමග ම වේදනාව ඉපදිලා, අරමුණක් වශයෙන් ඉපදිලා, එතකොට සිතත් සමග ම මේ ස්පඨි වෙලා තමයි වේදනාව අරමුණු කරන්නේ.

එතකොට මෙතැන මේ ස්පර්ශය කියන අරමුණ නෙවෙයි. එය පැහැදිලි කරගන්න ඕන. දැන් අපි හිතෙන් නාමධර්මයක් දැනගන්න කොට, අපි කියමු හිතෙන් දැනගන්නවා වේදනාවක්. එතකොට හිතේ තියෙන වේදනාව දැනගන්නවා කියන එක නෙවෙයි මේ කියන්නේ. එහෙම අපි වරදවා ගන්න එපා. කවදාවත් ඒ හිතට ඒ හිතේ තියෙන ධර්මයෝ දැනගන්න බැහැ. එතකොට හිත දැනගන්නේ හිතක්. ඒ හිත සමග ම උපදින නාමධර්ම කියන මේ දෙක ම දැනගන්නේ ඒ හිතේ ඒවා නෙවෙයි. වෙන දෙයක්.

අපි හිතට වේදනාවක් අරමුණු කරන කොට ඒ හිතෙන් අරමුණු කරේ ඒ හිත ඇතුළේ එකට වෙච්චි වේදනාව නෙවෙයි. ස්පර්ශ කියන කාරණාව දැන් අපි කතා කරා නේ. එතකොට සහජාත නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යයේ දී අපි කතාකරේ අර පැදුරක රටාව සේ, ඒකත් එක්ක ම එකට ඉපදිලා නිශ්ශ්‍රය වෙනවා.

එතකොට අපි කියමුකො, ඇහෙන් රූපයක් දකිනකොට ඒ රූපය ගැටෙන්නේ ඇහේ නේ. එතකොට ඒ අනුව ගැටීම නිසා ඒ හිත උපදින්නේ ඇහැ ඇසුරු කරගෙන යි. ඒ හිත උපදින්න හේතුවන ස්පර්ශ හටගන්නෙන් ඇහැ ඇසුරු කරගෙන යි. එතකොට දැන් ඒ ස්පර්ශ ඇසුරු කරගෙන තියෙන්නේ රූපයක්. ඇහැ නේ. ඇහැ කියන එක රූපයක්. ඉතින් අන්න එතකොට, නමුත් අපි කියමුකො, ඒ ඇහැත් රූපයත් එකතුවෙලා, අරමුණක් දැනගන්නකොට ස්පර්ශ ඇතිවෙන ආකාරය.

හිතින් යමක් දැනගන්නකොට, දැන් අපි කියමු ඇහැට රූපයක් ගැටෙනවා වගේ ඇහැ, කන, නාසය, හිතටත් අරමුණු ගැටෙනවා නේ. එතකොට ඒ හිතට අරමුණු ගැටෙනකොට හිතේ අරමුණක් ස්පර්ශ වෙන කොට, හිතේ නාමධර්මයක් ස්පර්ශ වෙනවා. නැති අතීත ධර්මයකුත් ස්පර්ශ වෙන්න පුළුවන්. එතකොට හිතේ අරමුණක් ස්පර්ශ වෙන කොට දැන් ඒ අරමුණ ස්පර්ශ වෙන්නේ රූපයක නෙවෙයි, හිතේ යි. නාමධර්මයකට යි. හිත කියන්නේ නාමධර්මයක් නේ. මනාසතනය කියලා කියන්නේ එතකොට. මනාසතනයට තමයි අරමුණ ගැටෙන්නේ.

අපි කියමු වේදනාව අරමුණු කරනවා කියලා. එතකොට හිතෙන් වේදනාව අරමුණු කරන්න නම්, ඒ වේදනාව හිතේ ගැටෙන්න ඕන. එතකොට ගැටීම ඇතිකරන ස්පර්ශ දැන්

ඉපදිලා තියෙන්නේ නාමධර්මයක් නිශ්ශ්‍රියකරගෙන යි. හිත නිශ්ශ්‍රිය කරගෙන නේ. එතකොට මේ ස්පඨිය හිත නිශ්ශ්‍රිය කරගෙන උපදිනකොට, එතැන නිශ්ශ්‍රියවීම සහජාන යි. හිතත් සමග ම ස්පඨිය ඇතිවෙලා ඒ හිත නිශ්ශ්‍රිය කරගෙන ස්පඨිය කියන කාරණාව වෙනවා.

හැබැයි දැන් බලන්න මේ අපි ඇහැට රූපයක් ගැටිලා රූපයක් දැනගන්නකොට දැන් ඒ රූප නිශ්ශ්‍රිය කරගෙන තිබුණේ, ඇසුරු කරගෙන තිබුණේ ඇහැ නේ. ඇහැ යි ස්පඨිය යි දෙක එකට උපදින්නේ නැහැ. ඇහැ මුලින් ඉපදිලා පස්සේ ස්පඨිය ඇතිවෙන්න උපකාර කරනවා. ඒකට තමයි, පුරේජාන ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ. හරියට, ගස මුලින් හටගෙන, පසුව හටගන්නා එලවලට උපකාර කරන්නාක් මෙන්, ඒ වාගේ ම චිත්‍රයක්, අපි කිව්වේ චිත්‍රයක් අඳිනකොට මුලින් කොලය කියන එක තිබිලා කොලය මත නේ චිත්‍රය අඳින්නේ. කොලය යි චිත්‍රය යි දෙක එකට උපදින්නේ නැහැ නේ එතැන දී. අර පැදුර යි රටාවයි දෙක එකට ඉපදුනා වගේ කොලේට චිත්‍රයක් අඳිනකොට කොලය මුලින් තිබිලා ඒ කොලයේ තමයි චිත්‍රය අඳින්නේ. එතකොට, චිත්‍රය කොලය නිශ්ශ්‍රියකරගෙන පවතිනකොට කොලය මුලින් තිබිලා, ඒක නිශ්ශ්‍රියකරගෙන චිත්‍රය පවතිනවා වගේ අර ඇහැ මුලින් හටගෙන පසුව උපදින ස්පඨියට, පසුව උපදින සිතට, ඇහැ උපකාර කරනවා. ඇහැ නො තිබුණා නම් වකඩු සමඵසසය කියන එක හෝ රූපයක් දැකීම කියන එක වෙන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා මෙන්න මේ ඇහැ රූප දැකීමට උපකාරවන හිතට හා ඒ හිතට ඇතිවෙන්න උපකාර කරන ස්පඨියට ඇහැ උපකාර කරලා තියෙනවා. අන්න ඒ ප්‍රත්‍ය ශක්තිය තමයි මෙතැන අපි නිශ්ශ්‍රිය ප්‍රත්‍ය ශක්තිය කියලා කතා කරන්නේ.

එතකොට ඇහූ කියන ධර්මාවයක්, කන කියන ධර්මාවයක්, නො තිබුණා නම්, චක්ඛු සම්පස්සය කියලා එකක් වෙන්වේ නැහැ. චක්ඛු සම්පස්සය කියන එකක් නො වුණා නම් අපි රූප දකිනවා කියන එකක් වෙන්වේ නැහැ. ඉතින් ඒ නිසා මේ අනාත්ම ධර්මා ඇති කල්හි, ඒ ඒ හේතුධර්ම ඇතිකල්හි, මේ එල ධර්ම, ඒ කියන්නේ දැකීම, ඇහීම, දැනගැනීම ආදී ධර්ම වෙනවා. සිඨාන්ත වෙනවා.

එතකොට කෙනෙක් පුද්ගලයෙක් කරනවා නෙවෙයි. මේ පරමාට්ඨ ධර්මයේ අපි හරියට ඉගෙනගත්තහම අපට යම් දැනීමක් වෙනවානම්, හොඳට ගන්න, අපට යම් දැනීමක් වෙනවා නම්, එතැන හිතක් හටගෙන. කෙනෙක් යමක් දැනගත්තා නෙවෙයි. යම් දැනීමක් එනවා නම් මෙතැන හිතක් හටගෙන.

හිත කියන්නේ මොකක් ද? අවස්ථාවට හටගෙන ඒ දැනීම කරලා නිරුද්ධවෙන ධර්මයක්. ඒ නිසා ඒක අපට ඇතිබවට ගන්න හෝ කෙලෙස් උපදවාගන්න බැහැ. එතකොට දැනීමක් වෙනවානම් හිතක් හටගෙන.

ඊළඟ කාරණාව තමයි, මේ හිත හටගන්නුවේ කෙනෙක් ද? හිත හටගත්වන්න උපකාර කරේ මම ද? නැහැ. ඒ හිතට දැනීම ඇතිවුණේ ස්පශ්ඨ නමැති කාරණාවක් වෙලා යි. එහෙනම් යම් අරමුණක් ආයතනයට ගැටිලා, ස්පශ්ඨ නිසා තමයි හිත ගාවට ගත්තේ. ස්පශ්ඨ නැතිවෙනකොට මේ ධර්මයේ නිරුද්ධවෙනවා කියලා අපට නිරෝධය හා හේතු-එල දහමත් එක්ක, මේ ලෝකයේ අපි ඉන්නවා, තියෙනවා, නිත්‍ය යි කියලා ගන්න කෙලෙස් ටික නැතිකරගන්න අපට පුළුවන්.

මොකද, ස්පඨිය නිසා නම් අපි දැණුනේ, දැක්කේ, ඇහුවේ, එතකොට ස්පඨිය නැතිවෙනකොට ඒ දැනීම දැකීමත් නිරුද්ධවෙනවා. ඒ නිසා එතැනින් තමයි අපි හේතු ඵල දහම මතුකරගන්නේ. මේ ස්පඨිය නිසා යි මේ දේ දැකීම වුණේ, ස්පඨිය නැතිවෙනකොට නිරුද්ධවෙනවා කියලා, අන්න ඒ දැක්මත් නිසා, “අපි තියෙන දේ දකිනවා කියන කෙනා හා ඊයේ දැකපු දේ ගැන හිතනවා, ඒවා ගැන අපි කෙලෙස් ඇතිකරගන්නවා” කියන මෙන්න මේ කාරණාව තේරුම් ගත්තහම, මෙන්න මේ කෙලේසයට ඉඩ නැහැ.

මේ පුරේජාන නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය හා සහජාන නිශ්ශ්‍රය ප්‍රත්‍යය අපට නො පෙනෙන ලස්සන ධර්මතාවයක්. ඒ මොකද, දැන් අපට ආයතන, නාම-රූප නිසා ස්පඨිය වෙනවා කිව්වත්, ආයතන නිසා, දැන් නාම-රූප ටික නේ මෙතැන තියෙන්නේ. ආයතන හය කියලා කියමු. එතකොට ඇහැ නො තිබුණා නම් ඇහැ උපකාර කරලා රූප දැකීම වෙනවා. බැරිවෙලාවත් මේ ආයතන නො තිබුණා නම්, මේ ස්පඨියට හෝ හිතට හෝ ඒ දැකීම කරන්න වෙන ආයතනයක් උපකාර කරගෙන බැහැ. වෙන රූපයක්. තව තියෙනවා නේ රූපධර්ම මහාභූත තියෙනවා, ප්‍රසාද රූප තියෙනවා, ගෝචර රූප තියෙනවා, උපාදාය රූප තියෙනවා, කොච්චර තිබුණත් හිතට පුළුවන්කමක් නැහැ ඒවා ඇසුරුකරගෙන මේ රූප දැකීම් කරන්න. ඉතින් අන්න ඒ නිසා තමයි මේවා විශේෂ. ඒ වකබුද්ධප්‍රසාදය නිශ්ශ්‍රයකරගෙන එහෙම හිතට ගන්න ඉඩදෙනබවක් ඒ රූපධර්මවල තියෙනවා.

නෙළුම් පතක වතුර බිඳුවක් වැටුනාට, ඒ නෙළුම් පතේ වතුරට රැඳෙන්න ඉඩ දෙන්නේ නැහැ නේ. ඒක ප්‍රතික්ෂේපකරන බවක් ඒ රූපයට. නමුත් අපට වස්ත්‍රයකට, පුළුන් කැල්ලකට වතුර ටිකක් වැටුණොත්, ඒ වතුර ටිකට

ඇසුරු කරන්න, උරාගන්න ඒ පුළුන් කැල්ලම වස්ත්‍රයට ඉඩ දීලා තියෙනවා.

එහෙම රූපවල ප්‍රත්‍යවීමක් තියෙනවා. අන්න ඒ වගේ මේ චක්‍රප්‍රසාදය කියන එක හිතට උපදින්න නිශ්ශ්‍රියවීමක් වෙනවා. අන්න ඒ ප්‍රත්‍ය ශක්තිය එතකොට ප්‍රසාදය තුළ යි තියෙන්නේ. ඒවා ඇසුරුකරගෙන සිත් උපදිනවා. මේක සමහරවිට ටිකක් ගැඹුරු වගේ තේරෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තේරුම්කරලා දෙන්න යි මට උවමනාව තිබුණේ. එතකොට පුරේජාන ප්‍රත්‍යය හා සහජාන නිශ්ශ්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියලා කරණා දෙකක් එතැන දී සිද්ධවෙනවා.

- එතකොට පුරේජාන නිශ්ශ්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියලා කිව්වේ ඇහැකන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන මේ දේවල් කම් ප්‍රත්‍යයෙන් මුලින් හටගෙන - (ඒවා හටගන්නේ කම් ප්‍රත්‍යයෙන්.) - රූප ධර්මය හටගෙන, පසුව ඒ ඇහේ හිත උපදින්න උපකාර කරනවා. ඒකට කියන්නේ පුරේජාන නිශ්ශ්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියලා යි.
- එතකොට සහජාන නිශ්ශ්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ, එතකොට දැන් අර හිත ම ඇසුරුකරගෙන පවතිනකොට මේ හිතත් සමග ම යි ස්පෘශ්‍ය ඉපදිලා අරමුණ ගන්න උපකාර කරන්නේ.

එතකොට සහජාන හා පුරේජාන නිශ්ශ්‍රිය ප්‍රත්‍යය වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදනවා.

හොඳයි අපි ඒක ඒ විදියට තව මෙතැන පොඩි කාරණා ටිකක් තියෙනවා. ඒක ගැඹුරු වෙයිද දන්නේ නැහැ කියලා හිතෙනවා මට.

දැන් අපි මෙතැන ප්‍රත්‍ය ශක්තිය පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් කියලා කතා කරා කියලා මට හිතෙනවා. ඊළඟට අපට වැදගත් අධිවචන සම්ඵස්සය හා පටිස සම්ඵස්සය කියන කාරණාව අපි කතාකරගමු.

ස්පඨිය කියන කාරණාව කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා කියලා දැන් අපි කතාකරා. ස්පඨිය නාම සම්ඵස්සයක් හා රූප සම්ඵස්සයක් කියන දෙකක් තියෙනවා. නාමධම් අරමුණුවීම් වශයෙන් හා රූපධම් අරමුණුවීම් වශයෙන් කොටස් දෙකකට ස්පඨිය බෙදනවා. ඒකට අධිවචන සම්ඵස්සය හා පටිස සම්ඵස්සය කියලා කියනවා.

මහානිදාන සූත්‍රයේ මේ ස්පඨිය පෙන්නලා තියෙන්නේ **නාමරූපපච්චයා ඵස්සො** කියලා යි. නාම-රූප කියන තැන ඇතුළේ මේ ආයතන ටික තියෙනවා. පටිච්චසමුප්පාදය අපට වෙනත් තැන්වල පෙන්නන්නේ මේ මහානිදාන සූත්‍රයේත් මේ පටිච්චසමුප්පාදය ම යි පෙන්නන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැන ගන්න න්‍යායය ටිකක් වෙනස්. වෙන තැන්වල මේ **සළායතන පච්චයා ඵස්සො** කියලා නේ සඳහන්වෙන්නේ. නමුත් මෙතැන **නාමරූපපච්චයා ඵස්සො** කියලා යි තියෙන්නේ. ඒකේ වරදක් නැහැ. මේ නාමරූප කියනකොට ම මේ නාමරූප ඇතුළේ ආයතන ටික තියෙනවා. ඒ නිසා ආයතන ටික සඳහන් නොකර කෙලින් ම නාම-රූපවලින් ස්පඨි වෙනවා කිව්වා කියලා වරදක් නැහැ.

නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පඨිවෙනවා කියනකොට ඒ කාරණය අපි මෙසේ දැනගතයුතු යි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ස්පඨි දෙකක් තියෙනවා. අධිවචන සම්ඵස්සයකු යි, පටිස සම්ඵස්සයකු යි. මේ දෙක ඔබ සමහරවිට ගැඹුරුවෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේක පැටැලිලා

තියෙනවා. ඉදිරියේ දී යම් යම් දහම් කාරණා අහනකොට - ශ්‍රවණය කරනකොට මේක පිළිබඳ දැනගෙන ඉඳීම වැදගත්. එතකොට මෙතැන

- අධිවචන කියලා කියන්නේ නාමධර්ම කියන එක යි.
- පටිඝ කියලා කියන්නේ රූපධර්ම ගැටීම යි.
- අධිවචන සම්ප්ප්පය කියන්නේ නාමධර්ම ස්ප්පය යි.
- පටිඝ සම්ප්පය කියන්නේ රූප ධර්ම ස්ප්පය යි.

එතකොට මේ ආහාර දෙකෙන් ම වෙනවා. මොකද, අරූප ලෝකවල පටිඝසම්ප්පයක් නැහැ. රූපධර්ම ගැටිලා මොනවාටත් දැනගන්නවා ද කියන එකක් අරූප ලෝකවල නැහැ. අරූප ලෝකවල කෙලින් ම නාමධර්ම ස්ප්පය නිසා තමයි ඒ සත්ත්වයෝ ජීවත්වෙන්නේ. රූප ලෝකවල, කාමලෝකවල මේ නාම-රූප දෙකම නිසා සප්පය ඇතිවෙලා අපි අරමුණු දැනගැනීම ඇහීම දැනීම කරනවා.

මේ සූත්‍රයේ තියෙනවා, නාමරූප පච්චයා එස්සෝ'ති ඉති ඛො පනෙතං වුතතං. තදානන්ද, ඉමිනාපෙතං පරියායෙන වෙදිතබ්බං - මහණෙනි මේ නාම-රූප නිසා ස්ප්පයවෙනවා කියන කාරණාව මෙන්න මේ පරියායෙන්, මේ නායායෙන් ඔබ දැනගතයුතු යි කියලා කියනවා. ... යථා නාමරූපපච්චයා එස්ස 'සා: යෙහි ආනන්ද, ආකාරෙහි යෙහි ලිඛිගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහි යෙහි උද්දෙසෙහි නාමකායසස පඤ්ඤාතති හොති. තෙසු ආකාරෙසු තෙසු ලිඛිගෙසු තෙසු නිමිත්තෙසු තෙසු උද්දෙසෙසු අසති අපි නු ඛො රූපකායෙ අධිවචනසම්ප්පයො පඤ්ඤායෙථාති?

නො හෙතං භන්තෙ....

මේ සූත්‍රයේ තිබෙන මේ පැටලිලි ස්වභාවය නිසා තමයි මේක බොහෝ අයට තේරුම් ගැනීමට අපහසුවෙලා තියෙන්නේ. මෙතැන මේ කියන කාරණාව මතුපිටින් බැලුවහම කෙනෙකුට හැඟෙන්නේ වෙන අර්ථයක්. අන්න ඒ නිසා. දැන් මෙතැන බුදුරජාණන් වහන්සේ මුලින් ම පෙන්න්නේ අධිවචන සම්ප්ප්පයකින්.

එතකොට කියනවා, ආනන්ද, යම් ආකාරයන්ගෙන්, යම් ලිඛිතයන්ගෙන්, යම් නිමිත්තයන්ගෙන්, යම් උද්දේසයන්ගෙන්, **නාමකායසස පඤ්ඤත්ති භොති.** එක එක නම්වලින්, ඒ ඒ ස්වභාවයන්ගෙන් - ලිඛිතයන්ගෙන් කියන්නේ හඳුනන්න තියෙන ආකාරයන්ගෙන්, ඒ වගේ යම් පඤ්ඤාප්තිවලින්, පැනවීමවලින් මේ නාමධර්මයන් මතුකරලා පෙන්නලා තියෙනවා නේ. වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය කියලා මේ නාමධර්ම කියලා යමක් තියෙනවා. එතකොට මේ නාමධර්ම කියලා යම් ආකාර ලිඛිත නිමිත්තයන්ගෙන් නොයෙක් උද්දේසයන්ගෙන් මේ නාමධර්ම සමූහය කියලා එකක් නො තිබුණා නම්, නො පැනුවා නම්, මේ අධිවචන සම්ප්ප්පය, ඒ කියන්නේ නාමධර්ම ගැටීම නිසා ඇතිවන දැනගැනීමක් තියෙනවා නම්, ඒක රූපකායේ වෙනවා ද කියලා අහනවා. ... ආනන්දය, යම් ආකාරයන්ගෙන් යම් ලිඛිතයන්ගෙන් සංඥාදී ප්‍රඥප්තිය යම් නිමිත්තයන්ගෙන් යම් උද්දේසයන්ගෙන් නාමධර්මසමූහයට වේදනා (පැනවීම) වේ ද, ඒ ආකාරයන් ඒ ලිංගයන් ඒ නිමිත්තයන් ඒ උද්දේසයන් නැති කල්හි රූපකායයෙහි අධිවචනසංස්පර්ශය (නාමස්කන්ධ වස්තු කොට ගෙන මනෝද්වාරයේ ශබ්දඥානානුගත ව උපදනා මනාස්පර්ශය) පැනෙන්නේ ද? ඒ කියන්නේ ඇහැට වේදනාවක් ගැටිලා හිතක් උපදින්න පුළුවන් ද වේදනාව දැනගැනීමක් වශයෙන්? බැහැ නේ. ඇහැට ගැටෙනවා නම්

ගැටෙන්තේ වණ්ණ රූපයක්. එහෙම නැතිනම් කනට ශබ්දයක්. ඇහැට වේදනාවක් ගැටිලා වේදනාව දැනගන්නවා කියන එකක් වෙන්තේ නෑ නේ. ඉතින් අන්න ඒක යි මෙතැන කියන්නේ අධිවචන සම්ප්ප්පය යි කියලා කියන්නේ මොකක් ද? නාම ධර්ම කියලා යමක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පනවලා තියෙනවා නම් එහෙම ධර්මතාවයක් තියෙනවා නම්, අන්න ඒ නාමධර්ම හිතට ගැටීම නිසා ද යමක් දැනගන්නවා. එතැන ද ස්පර්ශයක් තියෙනවා. අන්න ඒකට කියනවා අධිවචන සම්ප්ප්පය කියලා. ඒක අපට ම තේරුම්ගන්න ඒවා ශාක්ෂි පෙන්නලා තියෙනවා. එහෙම නාම ධර්ම සමූහයක් නො තිබුණා නම්, මේ ඇහැට වේදනාවක් ගැටිලා වේදනාව දැනගන්නවා කියන එකක් වෙනවා ද? නැහැ. ඒක කවදාවත් වෙන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඉතින් ඒ නිසා එහෙනම් ආනන්ද දැනගන්න, මේ අධිවචන සම්ප්ප්පය කියලා යමක් ඇත්නම්, ඒ වෙන්තේ නාමධර්ම සමූහයක්. හිතට ගැටීම නිසා වන ස්පර්ශය කියලා දැනගන්න කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ අධිවචන සම්ප්ප්පය පෙන්නුවා.

... යෙහි ආනන්ද, ආකාරෙහි යෙහි ලිඛිගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහි යෙහි උද්දෙසෙහි රූපකායස්ස පඤ්ඤාත්ති හොති තෙසු ආකාරෙසු තෙසු ලිඛිගෙසු තෙසු නිමිත්තෙසු තෙසු උද්දෙසෙසු අසති අපි නු බො නාමකායෙ පටිසසම්ප්ප්පො පඤ්ඤායෙථා? කි - ආනන්ද යම් ආකාරයකින් ලිඛිගයන්ගෙන් නිමිත්තෙන් රූපකායයාගේ පැනැවීමක් නොවේ නම්, ඇහැ, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, පඨවි, ආපො, තෙජෝ, ආදී වශයෙන් මේ රූප ගොඩක් පනවලා තියෙනවා නේ. ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය ආදී වශයෙන් ඒ ඒ විදියට නම්වලින්, ලිඛිගයන්ගෙන්, නිමිත්තයන්ගෙන්, මේ රූප කායයාගේ පැනැවීමක් නොවී නම්,

නාම ධර්මයන් තුළ රූප ගැටීම නිසා පටිඝසම්ප්ප්පයක් වෙනවා ද කියලා අහනවා.

ඒ කියන්නේ තවත් අපි ඕක සරලව කියලා කිව්වොත් ඇහූ කන ආදී රූප ධර්ම කියලා ලෝකයේ පැනැවීමක් නො තිබුණා නම්, ඒවා නො තිබුණා නම්, මේ වණ්ණ රූපයේ හිතට ගැටිලා රූපය දැනගන්නවා කියන කාරණාවක් වෙනවා ද කියලා අහනවා. **නො හෙතෙං හන්නෙ.** නෑ ස්වාමීනි කියලා කියනවා. එහෙම වෙනවා නම් අත්‍යධර්මයටත් පුළුවන් නේ එහෙනම් රූප දකින්න. අත්‍යධර්මයේ ඇහූ නැහූ. නමුත් හිත තියෙනවා. මනායතනය තියෙනවා. එහෙම තිබුණා යි කියලා අත්‍යධර්මයට රූප දකින්න බැහැ. බිහිරි කෙනාට ශබ්ද අහන්න බැහැ. ඉතින් ඒ නිසා ලෝකයේ රූපධර්ම කියලා පැනැවීමක් තියෙනවා. රූප ගැටීම නිසා වන දැනගැනීමකුත් තියෙනවා. ඒක වෙන ම දෙයක්. ලෝකයේ නාමධර්ම කියලා ධර්මතාවයක් තියෙනවා. ඒ නාමධර්ම ගැටීම නිසා වන දැනගැනීමකුත් තියෙනවා. මෙහෙම දෙකක්. ඉතින් ඒ නිසා රූප ගැටීම නිසා වන යම් ස්පර්ශයක් තියෙනවා නම් ඒකට කිව්වා පටිඝ සම්ප්ප්පය කියලා. නාමධර්ම ගැටීම නිසා උපදින යම් ස්පර්ශයක් තියෙනවා නම්, ඒකට අධිවචන සම්ප්ප්පය කියලා කිව්වා.

එතකොට මෙන්න මේ විදියට යම් අධිවචන සම්ප්ප්පයක් හා යම් පටිඝ සම්ප්ප්පයක් තියෙනවා නම්, මේ නාම-රූප නිසා යි ඒ අධිවචන සම්ප්ප්පය හා පටිඝ සම්ප්ප්පය වෙන්වේ කියන එක යි මතුකරලා දෙන්නේ. තව කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් කරනවා නෙවෙයි, මේ නාමධර්ම කියලා සමූහයකුත් තියෙනවා. රූපධර්ම කියලා සමූහයකුත් තියෙනවා. මේ නාම-රූප ඇති කල්හි ම ස්පර්ශය කියන කාරණාව වෙනවා. ඒ නිසා අපි රූප දැනගන්නවා, ශබ්ද අහනවා, කියන එක වෙනවා. ඒ නිසා මේ

නාමධර්ම සමූහයාගේ පැනවීම හෝ රූපධර්මයාගේ පැනවීම හෝ නො වුනේ නම්, ස්පර්ශය කියන කාරණාවක් පැනේ ද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මෙසේ අහනවා. ආනන්දය, යම් ආකාර - ලිඛිත - නිමිත්ත - උද්දේසයන්ගෙන් නාමකායයාගේ හා රූපකායයාගේ හා පැනවීම වේ ද, ඒ ආකාර - ලිඛිත - නිමිත්ත - උද්දේසයන් නැති කල්හි අධිවචනසංස්පර්ශය (මනෝද්වාරිකස්පර්ශය) හෝ ප්‍රතිස සංස්පර්ශය (පඤ්චද්වාරිකස්පර්ශය) හෝ පැනෙන්නේ ද?

වහන්ස මෙය නො වන්නේ මය.

ඒ කියන්නේ නෑ එකයි. මෙතැන මේ පුද්ගලභාවයකින්, පුද්ගලභාවයෙන් තොරව මෙතැන පරමාර්ථ ධර්ම සමූහයකගේ හේතු එල ක්‍රියාවක් සිද්ධවෙන්නේ. මොකද, මෙතැන මේ ධර්ම නොතිබුණා නම්, ඕක කරන්නේ පුද්ගලයෙක් නම්, ඉතින් ඒවා නැතුව මේවා කරන්න ඒ කෙනාට පුළුවන්වෙන්න එපායැ.

අන්න ඒ නිසා යම් ආකාර ලිංග නිමිත්තයන්ගෙන් මේ නාම ධර්ම හා රූප ධර්ම සමූහයක් ඇති කල්හි ස්පර්ශය කියන කාරණාව වෙනවා. ඒ වෙනකොට පටිසසම්ඵස්සය කියන එක නාම ධර්මයන්ට කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. අධිවචනසම්ඵස්සය කියන එක රූප ධර්මයන්ට කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ.

- ඒ නිසා යම් වේදනා ආදී අරමුණු කිරීම් වෙනවා නම්, ඒ වෙන්නේ නාමධර්ම හිතට ගැටීම නිසා යි. ඒකට කියන්නේ අධිවචන සම්ඵස්සය යි.
- රූප දැකීම, සද්ද ඇහීම ආදී දේවල් වෙන්නේ රූප ගැටීම නිසා ඇහැට ඒ නිසා ස්පර්ශයක් වෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා මේ පටිඝසම්ඵස්සය හා අධිවචනසම්ඵස්සයක් ඇද්ද ඒ මේ ආයතන නිසා හෙවත් නාම-රූප නිසා ම යි වෙන්නේ.

ඒ නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ආනන්දය, එහෙයින් මේ නාමරූප නම් වූ යමක් ඇද්ද, ස්පර්ශයට මෙය ම හේතු ය, මෙය ම නිදාන ය, මෙය ම සමුදය ය, මෙය ම ප්‍රත්‍යය ය. ඕක අපි අතෙන්ට ගිහිල්ලා කතාකරොත්, අපි ආයතනය හැටියට ගත්තේ නාම-රූප කියන එක, ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය-මනස කියන එක නේ. එතකොට අපි එතෙන්ට ආපසු ගියොත්, ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය-මනස කියන ධර්මාවයක් නො වුණේ නම්, ස්පර්ශය කියන කාරණාවක් කවදාවත් වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ආනන්දය, දැනගන්න මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාවක් පැනෙන්නේ නම් ඒ ස්පර්ශයට හේතුව මේ ආයතන ම යි, මේ සලායතන ම යි. ස්පර්ශය උපදින්න, සමුදයට පැවැත්මට හටගන්න හේතුව මේ ආයතන ටික යි. අන්න ඒ නිසා සලායතන පච්චයා එස්සො කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදයේ පෙන්නලා දුන්නා.

මේ ස්පර්ශය කියන්නේ මොකක් ද කියන එක හා ස්පර්ශය ඇතිවෙන්නේ කොහොම ද කියන ඔය කාරණාව තමයි අපි තේරුම්ගන්න ඕන. එතකොට ඒ ස්පර්ශය කොටස්වලට බෙදුවා අධිවචනසම්ඵස්සය හා පටිඝසම්ඵස්සය කියලා.

ඉතින් මේ ඔක්කෝගෙන් ම, මේ සියල්ල ම ඔබට මතක තියාගන්න බැරිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේකෙන් ඔබට ගතයුතු නුවණ තමයි යම් දැනීමක් දැකීමක් වෙනවා නම්, අපි ලෝකයේ දේවල් දකිනවා, අහනවා, දැනගන්නවා, හිතනවා,

කල්පනාකරනවා. ඒ නිසා අපි කෙලෙස්
ඇතිකරගන්නවා.

ඔබ මේ කෙලෙස්-කමී ඇතිවන සිඛාන්තය දිහා බලන්න. එවිට අපි කෙලෙස් කමී රැස්කරගෙන, ඒවා සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් අරගෙන ඉන්නේ මේ කියන හේතු-එල දහමක් නො දන්නා නිසා බව වැටහෙන යි. ඒ නිසා යමක් පෙනෙනවා නම්, යමක් ඇහෙනවා නම්, “මට කෙලේසයක් හටගත්තා නම්, මට තරහක් හටගත්තා නම්, ඒකට හේතුව කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. මෙන්න මේ කියන ස්පඨිය නිසා යි ඒ දේවල් හටගත්තේ; මට තරහක් ආවා කෙනෙක් බැන්නා කියන තැනක් මේ ස්පඨියක්; ශබ්දයක් කනට ස්පඨීවීම නිසා තමයි ඒක දැනගත්තේ; එතකොට ඒ ස්පඨිය නිරෝධ වෙනකොට අර හටගත්තු කෙලෙස්-කමී සියල්ල ම නිරුද්ධවෙනවා; නමුත් ඒ ස්පඨී නිරෝධයෙන් අප තුළ හටගත්ත කෙලෙස්-කමී හෝ දකින අහන දේවල් නිරුධ වෙනවා කියන එක අප නො දැනගෙන හිටියොත්, ඒක අපි එතැනට ඒ නුවණ අරන් ගියේ නැතිනම් වෙන හානිය මොකක් ද? කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් කියන මේ ප්‍රපංචය තණ්හා දිට්ඨි මාන කියන ප්‍රපංචය අපට එනවා. එතැන්ට ප්‍රපංචය ඇතුල් වෙවිච් ගමන් කමී රැස්වෙනවා. කමී රැස්වෙවිච් ගමන් භවය සකස්වෙනවා. දුකට හේතුව සකස්වෙනවා. ජරා-මරණ ආදී මේ දේවල්වලට පත්වෙනවා” කියන එක තේරුම්ගන්න.

ඒ නිසා මේ අපි වර්තමානයේ ජීවත්වනකොට ත්, මතු උත්පත්ති වශයෙන් දුක් හටගන්නකොට ත් මේ කාරණා හැම එකකට ම හේතුව මෙන්න මේ කියන ස්පඨිය කියන කාරණාව අපට මතු නො වීම කියලා එක් දහම් පරියායකින් අපට විස්තර කරලා දෙන්න පුළුවන්.

මේ දහම් පරියාය අපි දැනගත්තහම ඒකේ තියෙන ලාභය මොකක් ද? මේවා මට තේරෙන්නේ නැහැ. මේවා ගැඹුරු යි. පැටැලිලි සහිත යි කියලා කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන්. අපට එහෙම හිතිලා මේවා කෙරෙහි අපට මන්දෝත්සාහයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ මන්දෝත්සාහය ඇතිවුණා කියලා, අමාරුයි කියලා අපි මේක තේරුම් නො ගෙන, මේවා ජීවිතයට ගලපාගත්තේ නැත්නම් වෙන හානියක් තියෙනවා. මොකක් ද? ඒ දේවල් අපි සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් ගන්නවා. මම-මගේ කියලා ගන්නවා. ඒ ස්පෘශ්‍ය නිසා හටගත්ත දේ කෙරෙහි අපි තියෙන දෙයක් කියනවා, කෙනෙක් දැනගන්නවා, කියලා ගත්තු ගමන් මොක ද වෙන්නේ? කමී-කෙලෙස්වලට ඉඩ ලැබෙනවා.

ඒ නිසා, අපි කරන්නේ ජීවත්වෙනවා වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ අවිද්‍යා සහිතව ජීවත්වීම නිසා කමී-කෙලෙස් ඇතිවෙනවා. ඒ ඒ මොහොතේ ත් අපට දුක් හටගන්නවා. ඒ විතරක් නෙවෙයි. මතු අනාගතයේ අපට සතර අපායාදී දුක් ඇතිවෙන්න ත් හේතු වෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා අපි අමාරුවෙන් හරි මේවා තේරුම්ගත්තොත් ඒකෙන් අපට ලැබෙන ලාභය තමයි, මේ ලොව උපදින්න තියෙන දුක් නැතිකරන්න හා පරලොව දී උපදින්න තියෙන දුක්වලින් මිදෙන්න මේ කාරණා අපට බොහෝ ම වැදගත්වෙනවා. ඒ නිසා තමයි මේවා අමාරුවෙන් හරි මේවා ඔබට විස්තරකරලා දෙන්න උත්සාහවත් වෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා අද අපි කතාකරගෙන ආවේ **සළායනන පච්චයා එස්සො** කියන කාරණාව යි. **නාමරූප පච්චයා එස්සො** කිව්වත් **සළායනන පච්චයා එස්සො** කිව්වත් එක ම දේ තමයි

කියලා තියෙන්නේ. නමුත් අපට පටිච්චසමුප්පාදයේ බහුලව හම්බවෙන්නේ සළායතන පච්චයා එස්සෝ යි.

ඒකෙන් අපි කතාකරා ආයතන හය නිසා ස්පඨිය වෙනවා කියනකොට, හය ම එකවර වෙලා ස්පඨි වෙනවා කියන එක නෙවෙයි. එක් එක් දේ නිසා ස්පඨි වෙනවා. ඒ ස්පඨිය නාමධර්ම ගැටීම නිසා වන ස්පඨිය හා රූප ගැටීම නිසා වන ස්පඨිය කියලා කොටස් දෙකකට බෙදන්න පුළුවන්. මේ දෙක නිසා ම වෙලා තියෙන්නේ නිකම්ම, තනියම, තමාට එක එකට මේ අරමුණු දැනගන්න බැහැ. එතකොට හිතේ කෘත්‍යය තමයි අරමුණක් දැනගන්නාබව. ඒක කෙනෙක් දැනගන්නවා නෙවෙයි. හිත කියන එක ක්‍රියාවක්.

- ඒ ක්‍රියාව කියන එකෙන් අදහස් කරේ, යමක් අපට පෙනෙනවා නම් එතැන හිතක් ඉපදෙනවා.
- ඊළඟ කාරණාව තමයි, ඒ හිත ඉපදුණේ අරමුණ දැනගත්ත ස්පඨිය නිසා යි.

ස්පඨිය කියන එකෙන් අරමුණ ගෙනැල්ලා දුන්නේ නැතිනම්, හිතට කවදාවත් ඒක ගන්න බැහැ. ඒ නිසා නැති දේ පවා නිරුද්ධවෙච්චි දේ පවා කොහොම ද එන්නේ, හිතට දැනගන්නේ, ස්පඨිය නිසා යි. ඒක හොඳට ම ප්‍රමාණවත්.

එතැනින් අපි තේරුම්ගත්තොත් මේ අපි කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් කියන කාරණාවට නො ගිහිනි මෙහෙම අනාත්ම ධර්මයකට හැකියාවක් තියෙනවා නම් කියලා තේරුම් ගත්තහම, හැබැයි, ඒවාගේ එල්ලෙන්න නෙවෙයි අපි ඒවා ඉගෙනගන්නේ. මේවා නිසා මේවා හටගත්තාට මේ ධර්මවල ස්වභාවය අනිත්‍ය යි, අසාර යි, දුක යි, හටගත්ත සැනින් බිඳිලා යනවා, මේ එකක්වත්

මම මගේ කියලා ගන්න සුදුසු නැහැ. අපි මේවා ඉගෙනගන්නේ මේවා උපදින්නේ මෙහෙම යි කියලා දැනගැනීමට යි.

- එහෙම උපදිනබව නො දැනගත්තොත් වෙන්තේ මොන හානිය ද? ඒ දේවල් කෙරෙහි අපි නිත්‍ය සංඥාව පිහිටනවා. ආත්ම සංඥාව පිහිටනවා. පුද්ගල සංඥාව පිහිටවනවා.
- එහෙම පිහිටුවොත් වෙන හානිය මොකක් ද? ඒ නිසා අපට කම් සකස්වෙනවා. කෙලෙස් සකස්වෙනවා.
- කම්-කෙලෙස් සකස්වුණොත් මොකද වෙන්තේ? ඒ ඒ මොහොතේ ත් දුක් උපදිනවා. අනාගතයේ ත් සතර අපාය, තිරය ආදී දුක්වලට ජාති-ජරා-මරණ දුක්වලට හේතු වෙනවා.

මෙහෙම චක්‍රයක් තියෙනවා. මේක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් අපි ජීවත්වෙන එක වුණාට ඔන්න ඔය වාගේ හේතු-එල සිඬාත්තයක් වෙනවා.

මේක අතහැරියොත් මේ දේ වෙනවා. **ඉමසමිං සති ඉදං හොති. ඉමසස උපපාදා ඉදං උපපජ්ජති.** කියලා මේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායය පෙන්න්නේ අන්න ඒ නිසා යි. ඒ නිසා මේවා අපට තේරෙන්නේ නැහැ කියලා, අයින් කරලා පැත්තකට වෙලා ඉන්නත් බැහැ. එහෙම වුණොත් ඔබ තේරුම්ගන්න, මේ මේ ටික මට උරුමවෙනවා කියලා. ඒ නිසා අපි මේවා අමාරුවෙන් හරි තේරුම් ගන්න ඕන.

ස්පෂීය කියන කාරණාවෙන් ම හේතු-එල දහම තේරුම්ගන්න බැරි නම්, වෙන වෙන න්‍යායයන් වලිනුත් තියෙනවා. නමුත් කෙනෙකුට, ඇතැම් අයට මේ නිරෝධය බලනකොට නිරෝධය

පැත්තට යන කොට මේ ස්පර්ශීය කියන කාරණාව සමහර කෙනෙකුට ග්‍රහණය කරගන්න වඩාත් ම පහසු යි.

හැබැයි, ස්පර්ශීය කියන ධර්මය තේරුම්ගන්න සියුම් එකක්. මෙතැන අපි අර රූප ගැටීම නිසා වෙනවා වගේ එකක් නෙවෙයි. මේ ස්පර්ශීය කියලා අපට වස්තු දෙකක් ගැටෙනවා වෙත ස්පර්ශීයක් නෙවෙයි. නමුත් ඒ ස්පර්ශීය හඳුන්වන්න වෙන විදියක් නැහැ. ඒ නිසා යි “ගැටීම” කියන එක එතැන කියන්නේ. ගැටීම කියනකොට මේ පරමාටී ධර්මයන්ගේ ස්පර්ශීය මේ මෙතැන වෙන්නේ, අර කියපු වගේ වස්තු දෙකක් ගැටෙනවා වගේ එකකින් නෙවෙයි. අරමුණක් ස්පර්ශීවීම සියුම් වූ පරමාටී ධර්මයකින් සිංධකරන එකක්. හිතට අරමුණක් දැනගැනීමට ඒ අරමුණ සිතට සම්බන්ධ කරලා දෙන මාධ්‍යයක් තියෙනවා. ඒක යි ස්පර්ශීය කියලා කිව්වේ. ඒ ස්පර්ශීයට ඒ විදියට ගැටීම කියන නම දීලා තියෙන්නේ පහසුව සඳහා යි.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා අපි පටිච්චසමුප්පාදයේ දී, අද අපි කතා කරේ සළායනන පච්චයා එස්සො කියන කාරණාව යි.

ඊළඟට අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ එසස පච්චයා වේදනා වේදනාව, කියන එක යි. අපට උපදින සැප වේදනා, දුක් වේදනා, උපෙක්ෂා වේදනා ආදී නොයෙක් වේදනාවන් තියෙනවා. ඒ අතර සාමිස වේදනා තියෙනවා, නිරාමිස වේදනා තියෙනවා. මේ වේදනාව කියන එකට හේතුව ස්පර්ශීය යි. ස්පර්ශීයට අනුව තමයි අපට වේදනාවන් - සැප වේදනාවන්, දුක් වේදනාවන් තීරණය වෙන්නේ. එහෙම නැතිව අපට ඕන ඕන විදියට සැප වේදනාවන් ම උපද්දවාගන්න හෝ, දුක් වේදනාවන් නැතිකරන්න හෝ බැහැ. ඒක ස්පර්ශීයට අනුව වෙන එකක්. ඒ නිසා අපට ඊළඟට කතාකරන්න තියෙන්නේ මේ වාගේ වැදගත් මාතෘකාවක්. වේදනාව කියන එක නිසා

බොහෝ කෙලෙස් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඒකත් අපගේ ජීවිතවලට සමීප මාතෘකාවක්. ඒක දැනගෙන හිටියහම මේ වේදනාවට තණ්හා කරනවා කියන කාරණාව අපට නැතිකරගන්න පහසු වෙනවා. ඒ නිසා ඊළඟ දවසේ අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ ඒක යි. අදට මම මේ අංගය, පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායයේ මේ කොටස විස්තර කරන එක අවසන් කරනවා.

ඔබට මේ ඔස්සේ ඇතිවන යම් ගැටීම්, ගැටළුවක්, ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා නම් අපට කතාකරන්න ඉඩ අවකාශ සලසනවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි) නිරෝධය දකින මොහොතේ කොහොම ද දකින්නේ? කියන එක ආවාම ඔබ වහන්සේගේ දේශනාවේ ඉතුරු ටික මට අවබෝධ වුණා. පොඩ්ඩක් දැනගන්න ඕන අපේ හමුදුරුවනේ, එතකොට අරූප ලෝකවල දකින විදිය යි, රූප ලෝකවල අධි සම්ප්ප්පය විතර ද? රූප ලෝකවල කොහොම ද කියන එක අවබෝධ කරලා දෙන්න.

පිළිතුර:- එතැන අරූප ලෝකවල ස්පශ්ඨය වෙන්නේ අධිවචනසම්ප්ප්පයෙන්. හිතට නාමධර්මී ගැටීමෙනුයි. ඒ කියන්නේ අරූප ලෝකය කියන තැන රූප නැහැ. නාමධර්මී විතරයි තියෙන්නේ. එතකොට නාමධර්මී ඇසුරුකරගෙන ම

උපදින්න, පවතින්න හිතට හැකියාවක් තියෙනවා. නමුත් අපට මේ කාමලෝක තුළ ඒක නැහැ. රූපයකින් තොරව හිත් පහළවෙන්නේ නැහැ. අපට දැන් කාමභූමියේ නම්, අපට නාමධර්මයක් අරමුණු කළත් හෘදය වස්තුව ඇසුරුකරගෙන නේ ඒවා පවතින්නේ. ඒ නිසා රූපයක් අවශ්‍ය ම නැහැ. මොකද, අරූප ලෝකවල එහෙම අත්‍යාවශ්‍ය නැහැ. ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියලා ඒවා අවශ්‍ය නැහැ. එයාට වැටුහෙනවා. දැන් අපට තිත්දෙන් ඉන්නකොට හීනෙන් අපට ලෝක මැවෙනවා නේ. එක එක ලෝක මැවෙනවා. හිතට යි වැටුහෙන්නේ. ඒකේ කිසි අඩුවක් නැහැ. මේක සිහිනය යි කියලා වෙලාවක් නැහැ. හොඳට ඒවා වැටුහෙනවා. පෙනෙනවා. නමුත් ඔක්කෝම සිතට වැටුහෙන ස්වභාවය යි.

ඒ නිසා මේ කොහොම ද ඒවා වැටුහෙන්නේ, කොහොම ද දැනගන්නේ කියලා ඒ අනුසාරයෙන් අපට තේරුම්ගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අරූප ලෝකවලත් හිත නාමධර්ම ඇසුරුකරගෙන, නාමධර්ම හිත ඇසුරුකරගෙන ඔවුනොවුනට නිශ්ශ්‍රයකරගෙන උපදින්න පුළුවන්කම තියෙනවා. එතකොට වැටුහීමත් ඒ වාගේ ම වෙනවා. අපි අර බාහිර තියෙන රූපයක් දකිනවා, කියලා වගේ හිතුවාට, මේක හිතට නේ වැටුහෙන්නේ. නමුත් මේ ඒත් වෙන්නේ හිතට ම ඇතිවෙන වැටුහීමක්.

අරූප ලෝකවල මේ සම්ප්‍රේෂය, අධිවචනසම්ප්‍රේෂය කියන එක, මේ හිතට ඒ ඒ අතීත අනාගත, ඒ ඒ අරූප ලෝකවල ඉන්න බ්‍රහ්ම ආදීන් අහපු, දැනගත්තු දේවල්, ඒ ඒ මොහොතේ හිතට ස්පර්ශ වෙලා දැනගැනීම වෙනවා. බොහෝ විට අරූප ලෝකවල ධ්‍යාන සිතෙන් ඉන්න නිසා ඒවාගේ අරමුණ එකක් වෙනවා.

කාම ලෝකයේ නම් විවිධ අරමුණු තියෙනවා. නමුත් ධ්‍යාන සිත්වල අරමුණ එක යි. රූප ලෝකයේ ඉන්න අයට නම් ඒ ධ්‍යානයෙන් නැති අවස්ථාවල, ඒ ඒ තමන්ට වේදනා ආව සුඛය හා ඊට පස්සේ කායධර්ම වුණත් අරමුණු කරන්න පුළුවන්.

අරූප ලෝකයේ ඉන්න අයට ලෝභයක් හටගන්නවා. එතකොට ලෝභය අරමුණු කරලා යම් යම් දේවල් හිතට මැවෙනවා. හීනයකින් යම් යම් දේවල් මැවෙනවා වාගේ, සිතට වැටුහෙනවා. ඒ අනුසාරයෙන් තමයි මේ අරූප ලෝකවල ඇතිවුණ ස්පෘෂ්‍ය ඒකට අධිවචන සම්ප්‍රසංගය කියලා යි කියන්නේ. නමුත් පටිස සම්ප්‍රසංගයේ දී වෙන්වෙන්නේ ඒ රූපයක් ගැටීම නිසා ඒක අරමුණු කරගෙන සිත් පහළවෙන එක යි.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි) මෙතැන දී විද්‍යා භාවනාව වඩන්න කොහොම ද අපි මේ ... උදවු කරගන්නේ ස්වාමීන් වහන්ස, සලායතන පච්චයා එස්ස කියන එක කොහොම ද අපි උදව්කරගන්නේ කියන එක පොඩ්ඩක් විස්තර කරොත් බොහොම පින්.

පිළිතුර:- ඒ පිළිබඳව විස්තර කරා. නමුත් අපි මේක ම ප්‍රශ්නයක් වශයෙන් අරගෙන විස්තර කරනකොට ඒක කෙනෙකුට අවධානය යයි කියන අදහසින් අපි නැවැත ඒක කතාකරනවා. මෙතැන දී අපි විද්‍යා කරනකොට මේ **සලායතන පච්චයා එස්ස** කියන දහම් පාඨයත් එක්ක, අපි විද්‍යා කරනවා. අපි කියමුකො කෙනෙක් සමථ කමටහණක් වඩන්න ගියත්, විද්‍යාවක් වඩන්න ගියත්, අපි හිතට දැකපු,

අහපු, දැනගත්තු දේවල් සිහිවෙව් එනවා. එතකොට මේ සිහිවෙව් එන එක තුළ අපට ඒ තුළ ඇතුළත උපාදාන, තණ්හා, තව කමිය ඇතිබවට ගත්තු අරමුණු තමයි අතීත අනාගත වශයෙන් තියෙන්නේ. අපට සමාධියක් ගොඩනැගුවා වෙන්නේ, ඒ වාගේ ම විද්‍යානාචක් ගොඩනැගෙන්නේ මේවා හිතෙන් සන්සිඳුනහම යි.

ඒ නිසා එතකොට දැන් අපි විද්‍යානාචක් කරන්න යනකොට අපට දැකපු දෙයක් සිහිවෙනකොට, අහපු දෙයක් සිහිවෙනකොට, එතැන දී මෙන්න මේක අපි උදව්කරගන්නවා. කොහොම ද, යමක් දැක්කා නම් මම දැක්කා නෙවෙයි, ඒ දැකපු අවස්ථාවේ රූපයක් ස්පර්ශ්විම නිසා යමක් වෙනවා නම්, දැන් ඒ රූපයත් නිරුද්ධ යි. ඒ හිතත් නිරුද්ධ යි. ඒ නාමරූප ඇතිකරන්න හේතුවූන ස්පර්ශ්විම නිරුද්ධ යි. ස්පර්ශ්විම නිසා නම් දැනගැනීමක් වූනේ, ඒ ස්පර්ශ්විම එතැන ම නිරුද්ධවුණා. ඒ නිසා ඒ දැකපු අහපු දේවල් එතැන නිරුද්ධවුණා. දැන් මේ සිහිවෙන්නේ, නිරුද්ධවෙව්වි දෙයක් මිසක්, ඇති දෙයක් සිහිවෙනවා නෙවෙයි කියලා, අපට ඒ ඒ විදර්ශනා කරනකොට දැකපු අහපු දේවල් පිළිබඳව ඇති, තියෙනවා, ඇතිබවට වෙන අදහස ඔය විදියට ඒකේ ස්පර්ශ්විම නිරෝධය බලලා අයිත්කරන්න පුළුවන්. එතැන දී, මම දැනගත්තා නෙවෙයි.

මේ ඇහැ නමැති ආයතනය තිබුණ නිසා ඒ ආයතනයට රූපයක් ස්පර්ශ්විම නිසා යි ඒ දැනගැනීම වුණේ. ඒ දැනගැනීම ස්පර්ශ්විම නිරෝධයෙන් එතැන ම නිරුද්ධවුණා. දැන් නැහැ. දැන් මට යමක් හිතෙනවා නම් මේ දැන් රූපයක් හෝ අරමුණක් ස්පර්ශ්විම නිසා යි වෙන්නේ. මේක ද මෙතැන ම ඒ ස්පර්ශ්විම නිරෝධයෙන් නිරෝධවෙනවා කියලා අපට අර ඉන්නවා, තියෙනවා කියලා හෝ ඇතිබවට පුද්ගලභාවයෙන් එන දේවල්

කෙරෙහි ඔන්න ඔය ඥානය තියෙනවා. අනාත්මව මේ ධර්ම සමූහයක් ඇතිවෙනබව, නැතිවෙනබව හිතට පෙන්නලා දෙනකොට, එයාට මේ අනාත්ම වූ පරමාථ ධර්මයෝ ස්පඨි වෙලා, මේ හේතු-ඵල දහම ඔස්සේ, අර සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් ගැනීම හා ඒවා ඇතිබවට, නිත්‍ය යි ආත්මයි වශයෙන් ගැනීමේ දෘෂ්ටිය නැතිවෙනවා.

ඒ නිසා මෙතැන දී විශේෂයෙන් වැදගත්වෙන්නේ ඉන්නවා තියෙනවා කියලා ගන්න, සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් ගන්න අන්න ඒ දෘෂ්ටි බැලීමක යි. මට පෙනෙනවා, මට ඇහෙනවා කියන කාරණාව සම්පූර්ණ වැරදි කතාවක් නේ. නමුත් වෙලා තියෙන්නේ එහෙම එකක් නෙවෙයි. පරමාථ ධර්මයන් ඔවුනොවුනට ක්‍රියාකරගැනීම් වශයෙන්, පෙනීම කියලා ඵලයක් මේ හටගෙන තියෙන්නේ. අපට ඒක මෙනෙහි කරගන්න බැරිවෙච්චි නිසා, ඒ මොහොතේ අපි මේවා පුද්ගලභාවයෙන් ගැටගහලා තියෙනවා. ඒ නිසා ඒක නැතිකරන්න, අපි විදර්ශීණා කරනකොට මේ ඇත්ත පෙන්නලා දෙනවා. ඇත්ත පෙන්නලා දෙන්න යනකොට, සියුම් කාරණාවක් පෙන්නලා දෙන්න යනකොට, හිතට සමාධියක් අවශ්‍යයි. අන්න ඒ සමාධිය ඇතිකරගෙන මේක හොඳට පැහැදිලිව පෙන්නන්න පුළුවන්. මේ හිත සමාධිවුණහම ඒ අනාත්ම හේතු-ඵල පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අපට පෙන්නන්න පුළුවන්.

හැබැයි සමාධි කරන්න යෑමේ දීත්, අපට ඒ කරපු කියපු දේවල් සිහිවෙනවා. ඒ නිසා කෙනෙකුට ඒවා සිහි නොකර අර සමාධියෙන් ගත්තු ආනාපානසතිය හරි ඒ අරමුණේම සිත පවත්වමින්, අරවා එන්න නො දී යටපත් කරන්න පුළුවන්.

නමුත් විපස්සනා සමාධිය කියන්නේ ඒක නෙවෙයි. විපස්සනා සමාධිය කියලා කියන්නේ ඔය විදියට සමථයක් වුණත් වඩන

කොට අරමුණු සිහි වෙවී එතකොට ඒවායේ ඇත්ත පෙන්න පෙන්නා හිතට සිහිවෙන එක අයිත්තකරලා දානවා. එතකොට කෙලේසය ගෙව ගෙවා තමයි එතැන සමාධිය වඩන්නේ. ඒකට යි, විපස්සනා සමාධිය කියලා කියන්නේ. ඒක ප්‍රබල යි.

සමථයෙන් විතරක් ඇතිකරගන්නා සමාධිය බාහිර ශාසනවලත් තියෙනවා. ඒත් එන්නේ ස්පශ්ඨ නිසා යි. නමුත් ඒක පෙනෙන්නේ නැති නිසා ඒ ගැන සිහිකරන්නේ නැතුව, ඒක බාධාවක් හැටියට සලකාගෙන අර අරමුණේ ම හිත අරන් යනවා. එතකොට සමාධිවෙනවා. සමාධි වුණායින් පස්සේ එයාට මේ කාරණාව හොඳට පැහැදිලිව සිතට පෙන්නන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. පෙන්නන්න නම් අපි මේක නිරවුල්ව අවබෝධ කරගෙන, වටහාගෙන ඉන්න ඕන. වටහාගෙන හිටියාම පෙන්නන්න පුළුවන්. අපි පෙන්නන්න ඕන ඇත්ත යි. අපට හිතෙන හිතෙන දේවල් හිතට පෙන්නලා, රවට්ටලා අපි හිත අරන් ගියාට වැඩක් නැහැ. අපි හැමදාම එහෙම කරේ. හිත රවට්ටාගෙන අපි අරන් යනවා. නමුත් ඇත්ත නෙවෙයි අපි පෙන්නන්නේ.

ඒ නිසා අපි නිවැරදි, පිරිසිදු සම්මාදිට්ඨිය තථාගත ධර්මය අපි හොඳට වටහාගත්තායින් පස්සේ හිත පෙන්නන්නේ ඇත්ත ම යි. ඒ නිසා ඒවා දෘෂ්ඨි බවට පත්වෙන්නේ නැහැ. නැතුව මාගීඵල දක්වා හිත යනවා.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- එතැන දී අපි අර ප්‍රත්‍ය විදියට යෙදෙන විදියත් විදේශීය කරන්න ඕනෙ ද ස්වාමීන් වහන්ස? ඒ කියන්නේ ප්‍රවෘත්ති වශයෙන් අවිද්‍යා තණ්හා කම් යෙදෙන හින්දා, එතැන දී අරමුණු ගන්නවා නේ ද ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් කියලා. එහෙමත් විදේශීය කරන්න ඕනේ ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර:- ඒකේ අපේ තීරණය වෙන්නේ කෙන කෙනාගේ පුද්ගලයන්ගේ ඥානය අනුව යි. දැන් අපට අරමුණකින් සිත නිදහස් වෙන්න එපාය. අරමුණ හරියට තේරුම් ගත්තොත් තමයි ඒකේ මුලාව නැතිවෙන්නේ. ඒ මුලාව නැතිවෙන්නේ යම් යම් ආකාරයට ද, ඒ ඒ ආකාරයට සිතට ඒක පෙන්නලා දෙනවා. ඒ නිසා අපට කෙනෙකුට මේ ස්පර්ශීය නැතිවෙනකොට, ස්පර්ශීය නිසා හටගත්තා, ස්පර්ශී නිරෝධයෙන් නිරුධවෙනවා කියලා දීපු පමණකින් එයාට අර එකක් 'තියෙනවා ඉන්නවා' කියන මෝඩකම නැතිවෙනවා.

සමහර අයට එහෙම කිව්වාට මේ නැතිවෙන්නේ නැහැ. ඇයි ඒ? ඒක ඒ පමණකින් අවබෝධය මදි. ඒ නිසා තව ටිකක් ඒ විස්තර කරලා දෙනවා. ඉතින් මෙහෙම වුනේ මේ අවිද්‍යාව නිසා නේ. ආපසු මට මේවා සිහිවෙලා එන්නේ මේ අරමුණ වරදවා ගත්තු අවිද්‍යාව නිසා ඇතිකරගත්තු සංඛාරයක් නිසා නේ කියලා අර මෝඩකම හොඳට ම දිගහැරලා ලිහිල්කරලා පෙන්නලා දෙනවා. අන්න එතකොට එයාට තේරෙනකොට, එයා හරියට ම ගන්නවා. ඒ නිසා අර මුලාවත් අයින් වෙනවා. ඒ නිසා ඒ විදියට හොඳින් විස්තර වශයෙන් පෙන්නලා, පෙන්නලා පුරුදු වුණායින් පස්සේ, ඒවා වැටහුණාට පස්සේ අන්තිමේට නිතර ම හොයන ගොඩක් විස්තර බලන්න අවශ්‍ය නැහැ. ස්පර්ශීය නිසා නේ හටගත්තේ කියනකොට ඇතුළත අර ඔක්කෝම තියෙනවා.

- ස්පර්ශය ඇතිවෙන්නේ නැහැ නාමධර්ම නො තිබුණා නම්,
- නාමධර්ම ඇතිවෙන්නේ නැහැ හිත නො තිබුණා නම්,
- හිත ඇතිවෙන්නේ නැහැ සංඛාර නො තිබුණා නම්,
- සංඛාර ඇතිවෙන්නේ නැහැ අවිද්‍යාව නො තිබුණා නම්,

කියලා මෙහෙම වක්‍රයක් තියෙනවා. මූලින් ඒවා හිතට තේරුම්ගන්න වෙනවා. දිලා පසුව හැම වෙලාවෙම අවශ්‍ය නැහැ තේරුම් ගන්න. හොඳයි මම හිතන්නේ ප්‍රමාණවත් ඇති. තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ඇස, කන, නාසය, දිව, මනස කියන සිතේ ස්පර්ශ උපේක්ෂාව යි, ඒ වාගේ ම කය කියන එකේ ස්පර්ශය සැපයූත් වේදනා තුනට දානවා කියන එක වුවටත් විස්තර කරලා දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර:- එතැන දී කයේ ස්පර්ශය ඕලාරික යි. මොකද, අරමුණත් එක්ක තමයි ඒක තේරෙන්නේ. ඇහැට, කනට, නාසයට, දිවට මේ ආයතන හයට ගැටෙන අරමුණ දිහා බලන්න. ඒවා උපාදාය රූප යි. ඒවා සියුම්. වණි රූපය, ශබ්ද රූපය, ගන්ධ රූපය, රස රූපය. මේවා උපාදාය රූප යි. සියුම් රූප යි. ඒ නිසා ඒ ස්පර්ශ දුකක් ඇතිකරන්න තරම් ප්‍රබල නැහැ. ඒ නිසා වේදනාව එන්නේ ස්පර්ශයේ නානත්වය මත යි, ස්පර්ශය එන්නේ ධාතු නානත්වය මත යි කියලා දහම් න්‍යායයක්. ධාතු නානත්වය නිසා ස්පර්ශයාගේ නානත්වයක් වෙනවා. ස්පර්ශයාගේ නානත්වය නිසා වේදනාවගේ නානත්වයක් වෙනවා. ඉතින් අන්න ඒ නිසා වේදනාව සැප දුක් හෝ උපේක්ෂා වුනේ ස්පර්ශයේ නානත්වය මතයි. ස්පර්ශයේ නානත්වයක් වුනේ

තෙරුවන් සරණයි.

පිළිතුර:- හොඳයි හොඳයි, බොහොම හොඳයි. ඒවා ගොඩාක් අය පටලවාගෙන ඉන්නවා. සමහරවිට ඔය ස්පෘෂීය තවත් පටලවාගෙන ඉන්නවා නේ. **එක්කුම් එ පට්ටි එ රූපේ එ උප්පජ්ජති එක්කුම් විඤ්ඤාණං තින්නං සංඝති එස්සො** - තුන් දෙනාගේ එකතුව ස්පෘෂීය යි කියන කොට, ස්පෘෂීය, මේ තුන් දෙනාගේ එකතුව හැටියට දැකලා තියෙනවා. වෙනම ස්පෘෂීය කියන කාරණාවක් නෙවෙයි. එතැන යම් පදවලින් ගත්තහම එහෙම වැටුහෙනවා. **තින්නං සංඝති එස්සො**. තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පෘෂීය යි. ඒ නිසා සමහර අය අර්ථ දක්වනවා, මේ

තුන්දෙනා එක්වීම ස්පඨය යි කියලා. එහෙම තේරුම්ගත්තොත් වැරදි යි. එතැන දී මේ තුන් දෙනා නිසා, ස්පඨය කියන එක උපදිනවා. එතකොට ස්පඨය තුන්දෙනාගේ එකතුව නෙවෙයි. ඒ නිසා පරමාථි ධර්මයක් තියෙනවා ස්පඨය කියලා. ඒ නිසා ඒක අපි තේරුම්ගන්න ඕන.

ඊළඟට තමයි, මේ තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පඨය යි කියනකොට මේ තුන්දෙනා හටගෙන පස්සේ ස්පඨය ඇතිවෙනවා කියන එක වටහා ගත්තොත් වැරදි යි. හිතත් සමග ම යි ස්පඨය උපදින්නේ, සහජාතව යි. නමුත් මේක පැහැදිලිකරලා දෙන්න යනකොට ස්පඨය ඇතිවුනේ හිත නිසා යි කියන එක පෙන්නන්න ඕන නිසා යි **තින්තං සංඝති ඵස්සො** මේ තුන්දෙනා නිසා ස්පඨය ඇතිවෙනවා යි කියන එක කිව්වේ, ස්පඨයට හේතුවෙව්වි හේතුව පැහැදිලි කරලා දෙන්න ඕන නිසා මිසක්, මේ හිතට පස්සේ ස්පඨය ඇතිවෙනවා කියන එක කියන්න නෙවෙයි. ඒ නිසා නාමධර්මයන්ගේ ඇතිවීම එකකට එකක් පසුව නෙවෙයි උපදින්නේ. ඒවා සහජාතව යි එන්නේ. පෙරපසු නො වීම එකට උපදිනවා. මුලින් මම කිව්වේ **එකුප්පාදා එකාලම්බනා** කියලා. හිතත් සමගම යි එකට ස්පඨය උපදින්නේ. හිතත් සමගම යි නිරුද්ධ වෙන්නේ. හැබැයි රූපධර්ම ගත්තාම ඔතන සහජාත ධර්ම හා පුරේජාත කියලා දෙකක්, කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා. එතැන ඇහැත් රූපයත් පුරෙජාත යි. ඇහැ රූපයත් හිතත් සමග ම නෙවෙයි උපදින්නේ. ඇහැ රූපය මුලින් හටගෙන ඒ ඇහැ ඇසුරුකරගෙන හිත උපදිනවා. හැබැයි හිත උපදිනකොට හිතත් සමග ම යි මේ ස්පඨය උපදින්නේ.

ඒ නිසා ඒ කාරණාවත් අපි තේරුම්ගන්න ඕන. මුලින්, ඇහැ පුරෙජාත යි කියන්නේ ඒක යි. මුලින් ඇහැ හටගෙන

තියෙනවා. ඒක හටගන්නේ කම් ප්‍රත්‍යයෙන්. ඉතින් ඒ නිසා
 හිතට පුළුවන්කම තියෙනවා මේ රූපධර්ම ඇසුරුකරගෙන
 උපදින්න. නාමධර්ම ඇසුරුකරගෙන උපදිනවා. එතකොට
 රූපධර්ම ඇසුරුකරගෙන උපදිනකොට පුරේජාතව තමයි, ඒ
 කියන්නේ හිත මුලින් රූප හටගෙන. එතකොට ඒ කියන්නේ
 එතැනින් අපට මේ විනාඩි ගණන් පැය ගණන් ගිහිත් කියන
 එක නෙවෙයි. එතැන අපට මේ කාලයක් නිර්ණය කරන්න
 බැහැ. ඒ කාලය බොහෝම ස්වල්ප යි. කෙටි යි. අපට ඒක
 හසුලෙන්නෙත් නැති තරම්. නමුත්, මුලින් ඇහැ හටගෙන
 තමයි පසුව හිත එතැන ඉපදිලා අතින් කාරණා වෙන්නේ.
 නමුත් හිත යි, ස්පෘශ්‍ය යි ගත්තහම, හිතත් සමගම යි ස්පෘශ්‍ය
 උපදින්නේ. එතකොට හිතේ සම්ප්‍රයුක්ත වෙලා තියෙන්නේ
 ස්පෘශ්‍ය යි. හිතත් ස්පෘශ්‍යත් ඇහේ සම්ප්‍රයුක්ත වෙලා නැහැ.
 ඇසුරුකරගෙන යි තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා ස්පෘශ්‍ය
 උපදින්නේ හිතත් සමග ම පෙර-පසු නො වී එකට ම යි. ඒ
 නිසා මෙතැන අපි සමස්තයක් වශයෙන් ගත්තහම මේ වාගේ
 කාලයක් නියම කරන්න බැරූව ඒ මොහොතේ ම හටගන්න
 ධර්ම හැටියට අපට පෙන්නන්න පුළුවන්. නමුත් අර හිත ස්පෘශ්‍ය
 යි කියන එක හිත ඉපදිලා පස්සේ ස්පෘශ්‍ය හටගන්නවා
 නෙවෙයි. ඒකයි අපි එතැනින් වැදගත්ව අපි අවුල්කරගන්නේ
 නැතුව තේරුම්ගන්න ඕන.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ස්වාමීන් වහන්ස, පසුගිය වැඩසටහනෙන්
 චක්ඛායතනය මට හොඳට පැහැදිලිවුනා. රූපායතනය මට
 ටිකක් තේරුම්ගන්න අමාරු යි. ඒ කියන්නේ රූපායතනය
 කියන්නේ එළියේ තියෙන ඔක්කෝම රූපද? නැතිනම් ඒ

වෙලාවේ අපේ ඇහැට ගැටෙන අරමුණට ද අපි රූපායතනය කියලා කියන්නේ?

පිළිතුර:- එතැන රූපායතනය කිව්වහම ඒ රූපායතනය ආධ්‍යාත්මික බාහිර දෙකෙන් ම ලැබෙන්න පුළුවන්. එතැන රූපායතනය කිව්වේ පට්ඨි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන මහාභූත නිසාම උපදින උපාදාය රූප රාශියක් තියෙනවා. රූප-ශබ්ද-ගන්ධ-රස ආදී මේ මහාභූත නිසා උපදින උපාදාය රූප ටිකක් තියෙනවා. ඒ උපාදාය රූප අතරේ මහාභූත සමග අනිවායඪයෙන් උපදින රූපයක් තියෙනවා, වණි රූපය කියන එක. අන්න ඒ වණි රූපයට තමයි මෙතැන රූපායතනය කියලා කිව්වේ. වණි රූපය පමණ යි එතැන රූපායතනය හැටියට ගන්නේ. වණි රූපය තමයි වක්ඛායතනයේ ගැටෙන්නේ. **වක්ඛුං ච පට්ඨිව රූපං** කියන කොට එතැන දී රූපය හැටියට ගන්න ඕන වණිය පමණ යි. නැතිනම් අපට පොදුවේ රූප කිව්වත් ඔක්කෝම රූප අයිති යි. නමුත් මෙතැන දී **වක්ඛුං ච පට්ඨිව රූපෙ ච** කියනකොට එතැන, මොකද එතැන පොඩ්ඩක් පැටලෙන්නේ. අනිත් ඒවාගේ නම් **සොතං පට්ඨිව සද්දෙ ච** කියලා එහෙම අර නම වෙනස්වෙනවා. නමුත් මේ රූප කියන ව්‍යවහාරය හැම රූපයකට ම කරන නිසා මෙතැන කෙනෙකුට පැටලෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ ඇහැට රූපයක් ගැටෙනවාය කියන වක්ඛායතනය රූපායතනය කියනකොට එතැන රූපායතනය වෙන්නේ වණිය යි. වණිරූපය පමණ ම යි. මොකද, ඒ ඇහැට ගැටෙන්නේ වණි සටහණ මිසක් වෙන රූප තිබුණාට ඒවා ඇහැට ගැටිලා දැකීම ඇහීම වෙන්නේ නැහැ.

ඉතින් ඒ නිසා එතැන දී අපි පැහැදිලිව තේරුම්ගන්න ඕන, එතැන රූප කිව්වේ ආධ්‍යාත්මික වේවා, බාහිර වේවා, ඒක බාහිර ම කියන තැනින් ගන්න එපා. දැන් අපට පුළුවන් නේ

තමන්ගේ ශරීරය දිහාත් බලාගෙන මේ තමන්ගේ අත දිහා බලන්න පුළුවන්. තමන්ගේ ශරීරය බලන්න පුළුවන්. එතැන එතොත් අපට වණියක්. පෙනෙනවා නේ තමන්ගේ ඇඳුම. එතකොට එතැන ඒ බාහිර එකක් නෙවෙයි ඒ අරමුණ. ඒක නිසා මේ බාහිර ආධ්‍යාත්මික භේදයක් නැතුව ඇහැට ගැටෙන වණි රූපය යි මෙතැන රූපායතනය කියලා කියන්නේ.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි.) ... මගේ ප්‍රශ්නයත් අර කලින් අහපු ප්‍රශ්නයට ම අදාල යි ස්වාමීන් වහන්ස, ... අධිවචන සම්ප්ප්පය යි පටිසසම්ප්පය යි ... අප්පකාමික බහිද්ධ කියන ...

පිළිතුර:- පටිසසම්ප්පය, අධිවචනසම්ප්පය. නෑ එහෙම ම කියන්න බැහැ. ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියලා පැහැවීම කරන්නේ ඒ ආයතනයට සාපේක්ෂව යි. ඇහැට සාපේක්ෂව රූපය බාහිර යි. කනට සාපේක්ෂව ශබ්දය බාහිර යි. එතකොට අපි කියමුකො අපි ආධ්‍යාත්මිකයි කිව්වේ ඇහැ යි. එතකොට ඒකට අරමුණුවෙන දේ ඇහැට සාපේක්ෂව බාහිර යි කියලා න්‍යායයක් තියෙනවා.

අපි කියමු, ආධ්‍යාත්මිකයි කියපු ඒ ඇහැ ම, වක්ඛුප්පසාදය ම අරමුණු වෙනවා හිතට. මන්‍යායතනය අරමුණු වෙනවා. එතකොට අර ආධ්‍යාත්මය යි කියපු ඇහැ මන්‍යායතනයට සාපේක්ෂව බාහිර ආයතනයක් වෙනවා. ඒ නිසා මේ ආධ්‍යාත්මික බාහිර යි කියන භේදය කරන්නේ පටිසසම්ප්පය යි අධිවචනසම්ප්පය යි නෙවෙයි. ඒ ආයතන සාපේක්ෂව ඇතිවන අරමුණත් එක්ක තමයි එතැන ආධ්‍යාත්මික-බාහිර

කියලා බෙදන්නේ. එතකොට ඒ සාමාන්‍යයෙන් ඔය අපි අරමුණක් දැනගන්න යනකොට බෙදන අප්‍රකාශන කිහිපයක් කියලා බෙදීමකු යි, ආධ්‍යාත්මිකයා බාහිරයා කියලා බෙදන එකකුත් තියෙනවා. අප්‍රකාශනය කියලා කියනකොට එතැන දී ඔය ධර්මසංවිග්‍රහයේ විභවයේ දී වගේ බෙදනවා තමායැ යි ගන්නා ලද ආධ්‍යාත්මික, තමාය යි ගන්නා ලද මේ කියන දේවල්. මගේ ඇහැ, කන, නාසය කියලා මේ ඔක්කෝම ආධ්‍යාත්මිකයා කියනවා. තමාට පරිබාහිර වෙනත් සත්ත්ව-පුද්ගල සන්ථානවල හෝ වෙනත් අවිඤ්ඤාණක වස්තු සියල්ල ම බාහිර යි කියලා ගන්නත් පුළුවන්. ඒක එක න්‍යායයක්. තමායැ යි සලකාගන්න දේවල්, මගේ කියලා සලකාගන්න දේවල් ඔක්කෝම ආධ්‍යාත්මික කියලා කියන්න පුළුවන්. ඒකට සාපේක්ෂව අනික් සත්ත්ව-පුද්ගල ආදීහු බාහිර වස්තු ඔක්කෝම බාහිර යි කියලා ඔය ධර්මසංවිග්‍රහයේ අප්‍රකාශන කිහිපයක් කියනකොට ත් පෙන්වනවා.

ඊට පස්සේ, අපි අරමුණකට සාපේක්ෂව ගත්තහම අරමුණක් දැනගන්නකොට සාපේක්ෂව ගත්තහම ඒ විදියට, අර විදියට ඇහැට සාපේක්ෂව රූපය බාහිර යි. හැබැයි මනාසතනයට සාපේක්ෂව ඇහැ බාහිර වෙනවා. ආධ්‍යාත්මික බාහිර. එතකොට ඒ නිසා මේක සාපේක්ෂව බෙදලා තියෙන්නේ. මේ ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියනවා. ඉතින් එතකොට, මොකද, ආධ්‍යාත්මික බාහිර ධර්ම කියලා අපිට ආයින් එහෙම ආධ්‍යාත්මික කියලා පරමාර්ථයක් නැහැ නේ. බාහිර කියලා පරමාර්ථයක් නැහැ. ඒක නිසා පරමාර්ථ ධර්මයේ ම මේ වටහාලා දෙන්න තේරුම්ගන්න මේ කාල වශයෙන් ඔය විදියට ආධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් බෙදලා තියෙනවා. බෙදන්න ඉගෙනගැනීම හා තේරුම්ගැනීමේ පහසුවට ත් මිසක් අතන අධිවචන සම්ප්‍රදායයෙන් පරිසරසම්ප්‍රදායයේ මෙතැන්ට අදාළ නැහැ. නමුත් එතැන ම

පෙන්නන්න බැරිකමක් නැහැ. නමුත් එතැනින් මේ ආධ්‍යාත්මික බාහිර බෙදුවාත් නෙවෙයි.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- නාමරූපවල අඤ්ඤාමඤ්ඤා ප්‍රත්‍යතාවය කියන්නේ ඒ අධිවචන සම්ඵස්සය යි පටිඝසම්ඵස්සය යි ගැන සලකා බැලුවහොත් අපි කියනවා නේ රූපයේ පටිඝසම්ඵස්සයක් නොමැතිව නාමයේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් ගැන කතා කළ නොහැක්කේ කියලා. නාමයේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් නොමැතිව රූපයේ පටිඝසම්ඵස්සයක් ගැන කතාකිරීම නොහැකි යි කියලා. ඒක පළවෙනි කොටස යි. දෙවැනි කොටස එතකොට නාමරූප දෙක එකිනෙකට අඤ්ඤාමඤ්ඤා වශයෙන් ප්‍රත්‍යයවෙන නිසා අපට කියන්න පුළුවන් ද නාම-රූප දෙක එකිනෙකට සහජාත වශයෙන් නිශ්ශ්‍රය වෙනවා යි කියලා.

පිළිතුර:- එහෙම කියන්න බැහැ. හැම නාම-රූපයකට ම එහෙම කියන්න බැහැ. මේ නාම-රූප දෙක ම සහජාතවන අවස්ථාවක් තියෙනවා. ඒ තමයි ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාව. ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේ දී උපදින වස්තු රූපය රූප ධර්මයක්. ඒ වස්තු රූපය ඇසුරුකරගෙන පවතින නාම ධර්ම ටික ඒ මොහොතේ සහජාතව යි, ප්‍රතිසන්ධිකෘත්‍යයේ හෘදයවස්තුව උපදින්නෙන්, හෘදයවස්තුව ඇසුරුකරගෙන ප්‍රතිසන්ධි චිත්ත චෛතසිකය උපදින්නෙන්, සහජාතව යි. ඒ නිසා ඒ නාමරූප දෙක සහජාතව අඤ්ඤාමඤ්ඤා කෘත්‍යය කරනවා කියලා කියන්න පුළුවන්. ඉන් මත්තේ, ඊට පස්සේ උපදින හැම රූපයක් ම පුරෙජාත යි. පච්ඡාජාත යි. පසුව තමයි නාමධර්ම උපදින්නේ. ඒ නිසා අපි ඒ නාමරූප, එතකොට අඤ්ඤාමඤ්ඤාව වෙනවා.

ඔවුනොවුනට උපකාර කරනවා. නමුත්, උපකාරකිරීම සහජාතව වෙන්තේ ප්‍රතිසන්ධි මොහොතේ විතර යි. ඊට පස්සේ ඒ උපකාරයෙන්, අඤ්ඤාමඤ්ඤාභාවයෙන් උපකාරවෙන්තේ ඊට පස්සේ වෙන්තේ රූපධර්ම මූලින් හටගෙන පසුව නාමධර්ම ඉපදීම් වශයෙන් තමයි උපකාර කිරීම කරන්නේ.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ස්වාමීන් වහන්ස, මේ මනුෂ්‍යලෝකය ගත්තහම අහේතුක පුද්ගලයින් තුන්දෙනෙක් ඉන්නවා නේ අඳ, ගොළු, බිහිරි කියලා. එතකොට අන්ධයාට නම් අපි දන්නවා ප්‍රසාද රූප නැති හින්දා වකඩුප්‍රසාද නැති නිසා පෙනුමක් නැහැ. එතකොට ඊළඟ පුද්ගලයාටත් ප්‍රසාද නැති නිසා සද්ද ඇහෙන්නේ නැතුව යනවා. ඒ වගේ ම ... (අපැහැදිලි යි.) ... ගොලු පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා නේ. එයාට ඒ කතාකරන්න බැරිවීම මම හිතන හැටියට විඤ්ඤාත්ති රූප නැතිකම ද කියලා මට දැනගන්න. වච්චිඤ්ඤාත්ති රූප ... (අපැහැදිලි යි.) ... කතාකරන්න බැරි ... (අපැහැදිලි යි.)... පුද්ගලයාට ...

පිළිතුර:- කතාකරන්න බැරිවෙන්න හේතුව ද? ගොලුවීම කියන එකේ දී බොහෝවිට ඒකට විඤ්ඤාත්ති රූප විතරක් නෙවෙයි, දැන් අපිට එතැන කතාකිරීම සඳහා මේ අපට ස්වර උත්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් පිහිටන, මේ අපේ උගුරේ තියෙන එතැනත් ඒක බලපානවා. ඒ නිසා විඤ්ඤාත්ති කියනකොට ඔතැන වච්චි විඤ්ඤාත්ති තමයි ගන්නේ නේ. කාය විඤ්ඤාත්ති වලින් එයා සිටිකරනවා. යම් යම් ඇඟවීම් කරලා එයා කාය විඤ්ඤාත්ති කරනවා. වච්චි විඤ්ඤාත්තිය රූප උපද්දවන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. වච්චි විඤ්ඤාත්ති උපද්දවන යම් ධර්ම ටිකක් තියෙනවා

නම්, ඒ ටික නැහැ එතැන. වව් විඤ්ඤප්තිවලින් තමයි වචන කතාකරන්නේ. නමුත් වව් විඤ්ඤප්ති උපදවන්න, හිත නිසා උපද්දවන එකක් තමයි චේතනා චිත්තජ රූපයි මේවා. විඤ්ඤප්ති රූප. හිත තිබුණොට හිතට තවත් අවශ්‍ය රූපයේ උපකාරත්වයක් තියෙනවා. එතකොට හිතත් තියෙනවා. කතාකරන්න ඕනෑකමත් තියෙනවා. විඤ්ඤප්ති රූප උපද්දවන යම් නිධානයක් තියෙනවා නම්, ඒ කියන්නේ ශබ්ද රූප ටික අපේ මේ උගුර හරහා ඇවිල්ලා මේ ස්වරතන්ත්‍ර ගැටිලා ශබ්දය පිටවෙනවා. ශබ්දය ඇතිකරන යම් ධර්ම ටිකක් තියෙනවා නම්, අන්න ඒවා කමියෙන් ම හට නො ගන්නා නිසා ඒ ගොලු පුද්ගලයාට විඤ්ඤප්තිය කරන්න උවමනාව තිබුණොත්, ඒ විඤ්ඤප්ති උපද්දවන ඒ හේතු ටික නැතිවෙලා තියෙනවා. ඉතින් එතකොට ඒක න්‍යායකින් කියන්න පුළුවන් මේ විඤ්ඤප්ති රූප නැති නිසා තමයි මේ කතාකරන්න බැරි දෙයක් කියන්න පුළුවන්. ඒකේ වරදක් නැහැ. නමුත්, විඤ්ඤප්ති රූප නැතිවුණේ මොකක් නිසා ද කියනකොට, විඤ්ඤප්ති රූප ඇතිකරන්න තිබුණ හේතුව නැහැ, ගොලුවීම කියන කාරණාව තුළින්. ඒ නිසා යි මෙතැන වෙලා තියෙන්නේ. වැටහෙන්න ඇති මම හිතන්නේ.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- අපි අර සාමාන්‍යයෙන් කතාකරනකොට, දැන් රහතන් වහන්සේට ස්පඨිය නිරෝධ යි කියනවා නේ. ඒ වුනාට වෙන විදියකට කියනවා මේ ස්පඨිය කාටවත් අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ. හම ගහපු එළඳෙන වගේ කිසිම කෙනෙකුට මේ ස්පඨියෙන් ගැලැවෙන්න බෑ කියලා. එතකොට සාමාන්‍ය කෙනෙකුට මේ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක්, ඒ කියන්නේ අපි

මේ නිරෝධ ධර්ම කතා කරනකොට, සළායතන නිරෝධො, එස්ස නිරෝධො කතාව කතාකරනකොට ස්වාමීන් වහන්ස, අපි කියලා දෙන්න ඕන, මේක මේ නැවත උත්පත්තිය පිණිස සපයිය මේක නිරෝධවෙලා ඒ කියන්නේ නැවත භවයක් ඇතිකරගැනීම පිණිස මේ කියන ස්පඨිය නැතිවෙනවා කියන එක ද, අපි කියලා දෙන්න ඕන. එහෙම නැතිනම් මේ ස්පඨිය කියන එක හිස් බවක්. ඒ කියන්නේ මේකේ පනවන්න දෙයක් නැහැ. ඒ කියන්නේ ඇත්තට ම මේක සිද්ධවෙන දෙයක් නෙවෙයි. ඒ ආකාරයෙන් ද යම් කිසි කෙනෙකුට මේ ස්පඨි නිරෝධය ගැන අපි පැහැදිලි කරලා දෙන්න ඕන කියලා යම් අදහසක් දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර:- ඔවු. එතැන මම ඒ ප්‍රශ්නය ඔක්කෝම හකුළුවලා මම උත්තරයක් දුන්නෝතින්, එතැන සළායතන නිරෝධය කියන එක සිද්ධකරලා තියෙනවා රහතන් වහන්සේ. නමුත් උන්වහන්සේලාටත් ආයතන නිරෝධය කරලා කිව්වාට ආයතන ටික නැතිවෙලා නෙවෙයි. එතැන උන්වහන්සේලාගේ ආයතන ටික තියෙනවා. නමුත් මත්තේ ආයතන උපදින්න හේතුවක් තියෙනවා නම්, රහතන් වහන්සේලාට ඒ දේත් නැතිවෙලා තියෙනවා. ඒකට සෝපදිසේස නිව්භ්‍යාස කියනවා. අනුපදිසේස නිව්භ්‍යාසයේ දී තමයි මේ ආයතන සම්පූර්ණයෙන් ම නිරුද්ධවෙන්නේ. ස්කන්ධ සියල්ල ම නිරුද්ධවෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ස්කන්ධ පරිනිව්භ්‍යාස, අනුපාදා පරිනිව්භ්‍යාස. ඊට මෙහා ඒ ආයතනයන් වහන්සේලාට හා පෘතග්ජන අයට ස්පඨියන්වෙලා, ආයතන ටික තියෙනවා, ස්පඨි වෙනවා. අන්න ඒ ස්පඨිය අපට සිත්වල හටගැනීම අනුව බෙදන්න පුළුවන්. අකුසලය තුළ ඇතිවන ස්පඨියත් තියෙනවා. කුසලය ඇතිවන ස්පඨියත් තියෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා, ඇත්තට ම මේ සසර උපද්දවන්නේ ස්පඨියෙන් නෙවෙයි. මේ ස්පඨි නිරෝධය නො

දන්නා අවිද්‍යාව නිසා මම අර මුලින් කතාකරා වගේ, ස්පඨි
 නිරෝධය, මේ ස්පඨිය නිසා හටගන්නවා ස්පඨි නිරෝධය
 වෙන කොට මේ සියල්ල නිරුද්ධ වෙනවා කියන දේ නො
 දන්නාකම නිසා, ස්පඨියෙන් හටගන්නා දේ අපි අවිද්‍යාවෙන්
 ඇති බවට, ඉන්නවා තියෙනවා කියලා ගන්නවා. ඉතින් ඒ නිසා
 ඒ අයට අකුසලයන් නැවැත නැවැත ස්පඨි වෙනවා. කුසලයන්
 ස්පඨි වෙනවා. ඒ නිසා මේ ආයතන නැවැත නැවැත හටගෙන
 මේ ස්පඨියෝ නැවැත නැවැත, භවයෙන් භවයට හටගන්නවා.
 ඉතින් ඒ නිසා මේ කෙනෙක් ස්පඨි නිරුද්ධ කරා කියලා කියන
 එකෙන් අදහස් කරේ, ඒ ස්පඨිය ඇතිවෙන්න තියෙන ආයතන
 ටික එයා අවබෝධ කරගෙන තියෙනවා. නිරුද්ධ කරලා
 තියෙනවා. ආයතන ටික ඇතිවුනේ කොහොම ද කියන
 කාරණාව අවිද්‍යාව දක්වා ම යනවා. එතැන අවිද්‍යාව නිසා
 සංඛාර වෙලා, විඤ්ඤාණ වෙලා, නාමරූප වෙලා, ආයතන
 හටගෙන, ආයතන නිසා ස්පඨි වෙනවා. එතකොට මේ
 කාරණාව නො දැනගත්තොත් මේ චක්‍රය එහෙමම යනවා. මේ
 ස්පඨියන් නතරවෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා නිවන් දකිනතුරු
 රහතන් වහන්සේටත් කමියෙන් පෙර අවිද්‍යාව නිසා ආයතන
 ටිකක් හටගත්තා නම්, ඒ ටික තියෙනවා. නමුත් ආයතන
 තිබුණු පලියට, ස්පඨිය හටගත්ත පලියට රහතන් වහන්සේ
 කෙනෙකුට කමී සකස්වෙන්නේ නැහැ. කමී සකස්වෙන්න නම්
 ඒ ස්පඨිය ආයතන සමග අවිද්‍යාවත් සම්බන්ධ වෙන්න ඕන.
 ඒ නිසා දැන් අවිද්‍යාව නිරුධ කිරීමෙන් ම රහතන් වහන්සේ
 සළායතන නිරුද්ධ කරා, ස්පඨිය නිරුද්ධ කරා, වේදනාව
 නිරුද්ධ කරා, නාමරූප නිරුද්ධ කරා කියලා අපට කියන්න
 පුළුවන්. එහෙම කියන්නේ අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන්, මත්තේ
 කුසලාකුසල ධර්මයන් ඇතිකරන්න තියෙන ස්පඨියන් සහමුලින්
 ම නැතිවෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා මේ ආයතන ටික පෙර කමීය

පවතින තාක් කල් ආයතන නිසා ස්පඨී වෙනවා. නමුත් එතැන දී අකුසලයන් ස්පඨී වෙන්නේ නැහැ. එයින් පස්සේ, ආයතන ටික නිරුද්ධවුණායින් පස්සේ නැවත ආයතන හටගන්නේ නැහැ.

නමුත් පෘතග්ජන ආදී අනික් අයට මේ ආයතන ටික හටගෙන. නමුත් අවිද්‍යාව නැතිකරලා නැති නිසා දිගින් දිගට ම ඒ ස්පඨීයන් ඇතිවෙලා ආයතන ඇතිවෙනවා. ඒ නිසා එයාට කියනවා එයා ස්පඨී නිරෝධය කරලා නෑ කියලා. ඒක තමයි එතැන දී අපි තේරුම්ගන්න ඕන.

සියලු දෙනාට ම තේරුවන් සරණ යි.

ඉතින් මේ සියල්ල ම ඔබට මතක තියාගන්න බැරිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේකෙන් ඔබට ගතයුතු නුවණ තමයි යම් දැනීමක් දැකීමක් වෙනවා නම්, අපි ලෝකයේ දේවල් දකිනවා. අහනවා. දැනගන්නවා. හිතනවා. කල්පනාකරනවා. ඒ නිසා අපි කෙලෙස් ඇතිකරගන්නවා. මේ කෙලෙස්-කම් ඇතිවන සිඬාන්තය දිහා බලන්න ඔබ. මේ කෙලෙස්-කම් ඇතිවන සිඬාන්තය දිහා බැලුවහම ඔබට මේ කියන හේතු-ඵල දහමක් නො දන්නා නිසා යි අපි කෙලෙස් කම් රැස්කරගෙන, ඒවා සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් අරගෙන තමයි ... ඒ නිසා අපි තේරුම් ගත්තොත්, යමක් පෙනෙනවා නම්, යමක් ඇහෙනවා නම්, මට කෙල්සයක් හටගත්තා නම්, මට තරහක් හටගත්තා නම්, ඒකට හේතුව කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. මෙන්න මේ කියන ස්පෘෂ්‍ය නිසා යි මේ දේවල් හටගත්තේ. මට තරහක් ආවා කෙනෙක් බැන්නා කියන තැනක් මේ ස්පෘෂ්‍යක්. ශබ්දයක් කනට ස්පෘෂ්‍යවීම නිසා තමයි ඒක දැනගත්තේ. එතකොට ඒ ස්පෘෂ්‍ය නිරෝධ වෙනකොට අර හටගත්තු කෙලෙස්-කම් සියල්ල ම නිරුද්ධවෙනවා. නමුත් ඒ ස්පෘෂ්‍ය නිරෝධයෙන් අප තුළ හටගත්ත කෙලෙස්-කම් හෝ දකින අහන දේවල් නිරුද්ධ වෙනවා කියන එක අප නො දැනගෙන හිටියොත්, ඒක අපි එතැනට ඒ නුවණ අරන් ගියේ නැතිනම් වෙන හානිය මොකක් ද? කෙනෙක්-පුද්ගලයෙක් කියන මේ මොකක් ද? මේ ප්‍රපංචය අපට එනවා. තණ්හා දිට්ඨි මාන කියන ප්‍රපංචය. එතැනට ප්‍රපංචය ඇතුල් වෙවිච් ගමන් කම් රැස්වෙනවා. කම් රැස්වෙවිච් ගමන් හවය සකස්වෙනවා. දුකට හේතුව සකස්වෙනවා. ජරා-මරණ ආදී මේ දේවල්වලට පත්වෙනවා.

ඒ නිසා මේ අපි වර්තමානයේ ජීවත්වනකොට ත්, මතු උත්පත්ති වශයෙන් දුක් හටගන්නකොට ත් මේ කාරණා හැම එකකට ම හේතුව මෙන්න මේ කියන ස්පෘෂ්‍ය කියන කාරණාව අපට මතු නො වීම කියලා එක් දහම් පරියායකින් අපට විස්තර කරලා දෙන්න පුළුවන්.